

บทที่ 2

ดาระอั้ง : คนชายขอบสองแผ่นดิน

“โสมลอยลอยเข้าได้	ไ่ว่ลอยลอยเข้านัก
ปริกหมิ่งต่งกาแล	แปร์หมิ่งต่งก้าย่า
ก่อนดุกตูเหมิงมา	กรวนพรานตูเหมอเรือน
.....	
เบปี่นองกำไ่ว่	เบปี่นองกำไ่ว่”

(บางส่วนของบทเพลงดาระอั้ง บันทึกเมื่อ 30 พ.ย.2543)¹

เสียงเพลงดังขึ้นท่ามกลางความมืดในหมู่บ้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ฟังและเพลิดเพลิน แต่ใครเลยจะล่วงรู้ความหมายในถ้อยคำเหล่านี้ได้ดีไปกว่าพี่น้อง “ดาระอั้ง” กลุ่มชาติพันธุ์ที่รักความสงบ(Milne,1924 อ้างใน Howard and Wattana, in press ; 12) ที่พากันย้ายเท้า ก้าวผ่านดินแดนภูเขาบันยิบันพันลูก หนีห่างจากสงครามกลางเมืองที่รบราฆ่าฟันกันมาเกือบทั้งชีวิต หนีห่างจากแผ่นดินเกิด มาสู่ดินแดนฝั่งตะวันออกดินแดนที่เคยได้ยินได้ฟังว่าสงบ ร่มเย็น ไร้การนองเลือด ดินแดนแห่งพุทธะ พระเจ้าอยู่หัว และความเชื่อเพื่อเอื้ออารีต่อคนยากไร้

แต่เมื่อแผ่นดินที่เคยเชื่อมต่อกันเป็นผืนเดียวกัน ถูกแบ่งแยกออกเป็นสองฝั่งประเทศ โดยมีแม่น้ำสาละวิน และเขตเส้นเขาเป็นตัวกำหนด ชีดเส้นพรมแดน แบ่งเป็นประเทศไทย และประเทศพม่า บนความแตกต่างของการปกครอง จึงทำให้การเคลื่อนย้ายแสวงหาดินแดนดังกล่าวเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก มนุษย์ทั้งหมดไม่เป็นมนุษย์เหมือนกันอีกต่อไป หากแต่ถูกกำหนดความมีตัวตนภายใต้สังกัดการปกครองของรัฐของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน

คนอพยพในนามเผ่าพันธุ์ “ดาระอั้ง” จึงกลายเป็นคนไร้ราก ไร้สัญชาติ ไร้สังกัด คนเหล่านี้มักถูกเหวี่ยงโยนออกไปจากการรับรู้ว่ามีอยู่ในสังคม กลายเป็น “คนชายขอบ”²(marginal people) ที่ไร้ซึ่งเสียง อำนาจและความมีตัวตน

¹ เพลงนี้ เป็นเพลงที่ดัดแปลง แต่งขึ้นโดยลุงคำ จองตาล ผู้นำหมู่บ้านดาระอั้ง ปางแดงใน เพื่อให้เด็กๆได้หัดร้อง ใช้ในการแสดงให้นักท่องเที่ยวฟัง อย่างไรก็ตาม ผู้ใหญ่ในหมู่บ้านส่วนใหญ่ก็สามารถร้องได้ สำหรับเรื่องดาระอั้งและการท่องเที่ยวนี้ จะนำเสนออีกครั้งในบทที่ 4

² ในเชิงภูมิศาสตร์ คนเหล่านี้มักจะต้องตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณชายแดนระหว่างรัฐบนพื้นที่สูง ในป่าที่เข้าถึงได้ยาก และเป็นพื้นที่ที่มีประชากรอยู่เบาบาง ในทางการเมือง คนเหล่านี้มักไม่มีสถานะความเป็นพลเมือง (citizenship) ของรัฐใดรัฐหนึ่ง ถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ล่อแหลมต่อความมั่นคงของประเทศ และถูกกีดกันไม่ให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ในทางสังคมวัฒนธรรม ผู้คนเหล่านี้มักจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากสังคมใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นภาษา ศาสนา และความเชื่อ ถูกมองว่าล้าหลัง เป็นคนอื่น ไร้การศึกษา ใน

ดาระอั้งคือใคร ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และเรื่องราวเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์นี้เป็นอย่างไร คือประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอในส่วนแรกของบทนี้ ส่วนเนื้อหาในส่วนหลังของบทเป็นการอธิบายการเคลื่อนย้าย อพยพเข้ามาในเมืองไทย และการตั้งรกรากในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ของชาวดาระอั้งที่ถูกเรียกชื่อว่า ดาระอั้งบ้านปางแดงใน

2.1 โลกของดาระอั้ง : จากงานวิจัยถึงเรื่องเล่าที่โลดเต้นในดวงตา

ดาระอั้ง เป็นคำที่กลุ่มชาติพันธุ์นี้ใช้เรียกตัวเอง โดยมีความหมายถึง “คนที่อยู่บนดอย” คนดาระอั้งอธิบายที่มาและการผสมของคำสองคำ จากคำว่า “ตา” ซึ่งแปลว่า “คน” และคำ “ระอั้ง” หรือ “ดืออั้ง” หมายถึง “ภูเขา” ตำนานเก่าแก่เล่าว่า เดิมมนุษย์ไม่มีภาษาพูดเป็นของตนเอง ต้องไปขอจากเทวดา คนดาระอั้งไปถึงข้ากว่าคนอื่น เทวดาเสกภาษา สร้างเสียงให้กับกลุ่มคนอื่นๆ ไปเกือบหมดแล้ว ดังนั้นเมื่อดาระอั้งไปถึง และร้องขอภาษา เทวดาจึงปล่อยก้อนหินลงจากภูเขา เป็นเสียงดัง “กั้ง กั้ง กั้ง กั้ง” สำเนียงภาษาของดาระอั้งจึงคล้ายก้อนหินตกจากภูเขา และเสียงกั้ง กั้งนี้เอง เป็นที่มาของสำเนียงเสียงตะอั้ง ระอั้ง ที่หมายถึงภูเขา (อินพรม จงตาล, สัมภาษณ์เมื่อ 6 กันยายน 2541)

อย่างไรก็ตาม คนโดยส่วนใหญ่มักรู้จักกลุ่มชาติพันธุ์ดาระอั้ง ในชื่อ “ปะหล่อง” เสียมากกว่า ซึ่งคำๆนี้ เป็นคำที่ชาวไทยใหญ่และคนพม่าเป็นผู้เรียกในความหมายว่า พวกชาวเขา โดยมีนัยหมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ไกลความเจริญ กลุ่มคนที่อาศัยในบ้านป่าเมืองดอย หากแต่เมื่อถามชาวบ้านว่า อยากให้คนอื่นเรียกตัวเองว่าอะไร คำตอบที่ได้รับจากทุกคนคือ “ดาระอั้ง” เพราะ “คำว่าปะหล่อง มันไม่มีความหมาย ไม่รู้จะแปลว่าอะไร เราเองก็ยังไม่เข้าใจเลยว่ามันหมายถึงอะไร” (นางแสง ลุงเม็ง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 กรกฎาคม 2543) นอกจากสองชื่อเรียกนี้แล้ว ยังมี “รูไม” (Rumai) “เตอะอั้ง”(Ta-ang) “เบ็งลอง” “คุนลอย” (Kunloi) และอื่นๆอีกนับไม่ถ้วน ที่มีความหมายสื่อถึงกลุ่มชาติพันธุ์ดาระอั้ง

ในทางวิชาการด้านนิรุกติศาสตร์ ภาษาพูดของคนดาระอั้ง จัดอยู่ในสายตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) หรือตระกูลภาษามอญ-เขมรเหมือนกับชาวลัวะ ซึ่งแบ่งย่อยเป็นกลุ่มพูดภาษาปะหล่อง-ละว้า (เสถียรโกเศศ, 2522 : 104) แต่ชาวดาระอั้งไม่มีภาษาเขียนของตัวเอง จึงหยิบยืมใช้ตัวอักษรไทยใหญ่มาใช้ (อุษณีย์, 2536 : 151)

ทางเศรษฐกิจ มักถูกมองว่ามีระบบการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีวิถีการดำรงชีวิตที่เพียงแค่งชีพ ในทางสิ่งแวดล้อม คนเหล่านี้มักจะต้องตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ที่ปราศจากต่อการเกิดภัยธรรมชาติ หรืออยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่ตัวเองไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นมักจะถูกคนชั้นนำในสังคมใหญ่มองว่าเป็นพวกทำลายสิ่งแวดล้อม” (ชูศักดิ์, 2541)

2.1.1 ดาระอั้งในงานศึกษาวิจัยที่ผ่านมา

ประตูลูกการรู้จัก ทำความเข้าใจดาระอั้งมีไม่มากนัก งานศึกษาวิจัยที่ผ่านมาล้วนจำกัด และมักจะกล่าวอ้างถึงดาระอั้งเพียงเป็นตัวประกอบในงานศึกษาหลักเรื่องอื่นๆเท่านั้น อาจเนื่อง เพราะกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้มีจำนวนไม่มาก ทั้งยังเป็นกลุ่มที่ไม่มีบทบาท อำนาจให้เห็นเด่นชัดใน แถบรัฐฉาน กะฉิ่นและยูนนานอันเป็นที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มนี้ ยิ่งไปกว่า นั้นแล้ว งานศึกษาดาระอั้งส่วนใหญ่ที่พอมืออยู่บ้าง มักเป็นงานศึกษาดาระอั้งในเขตรัฐฉาน ส่วน งานศึกษาดาระอั้งในเมืองไทย ยังคงมีน้อยมาก อาจบางทีเพราะระยะเวลาของการเป็นส่วนหนึ่ง ในแผ่นดินไทยนั้นยังสั้นเกินไป

เดิมทีการทำความรู้จักดาระอั้งในเมืองไทยเท่าที่ผ่านมาในอดีตนั้น ส่วนใหญ่เป็นความรู้ ผ่านจากการศึกษาทางด้านนิรุกติศาสตร์ เช่นงานของเสถียรโกเศศ (อ้างแล้ว) ได้เขียนไว้ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2500 ว่า ดาระอั้งหรือปะหล่องเป็นชาวเขากลุ่มหนึ่งซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในแคว้นดอยหลวงใน ประเทศพม่า ติดต่อกับพวกไทยใหญ่แห่งแคว้นฉานเหนือ มีอาชีพส่วนใหญ่ทำไร่ชา (เสถียรโกเศศ, อ้างแล้ว : 104)

สารภี ศิลา เคยเขียนถึงความเป็นมาของชาวดาระอั้งจากหลักฐานดั้งเดิมไว้ว่า เอกสาร ทางประวัติศาสตร์หลายฉบับกล่าวถึงชนชาวดาระอั้งว่า เป็นพลเมืองกลุ่มหนึ่งภายใต้การปกครอง ของนครรัฐแสนหวี หนึ่งในกัณครรัฐของอาณาจักรไตมาว ซึ่งเป็นอาณาจักรยิ่งใหญ่ของชนชาติไต ครั้งพุทธศักราช 1200 โดยมีศูนย์กลางของอาณาจักรในขณะนั้นอยู่บริเวณเมืองแสนหวีในรัฐฉาน ประเทศพม่า(สารภี, 2536)

งานศึกษาที่เก่าแก่ชิ้นหนึ่งในพม่า ซึ่งได้บันทึกไว้ใน "Gazetteer of Upper Burma and the Shan States" ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 ได้เขียนถึงตำนานการเกิดของชนเผ่าดาระอั้งหรือปะหล่อง ไว้ว่า เป็นลูกหลานของกษัตริย์พระอาทิตย์(King of the Sun) เลือกที่จะอยู่บนที่สูง อากาศหนาว เย็นในแถบเมืองน้ำชัน บริเวณตอนเหนือของรัฐฉาน ประเทศพม่า ต่อมาลูกหลานได้เติบโตแยก ย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานที่อื่นในทางตอนใต้ของรัฐฉาน แถบเมืองเชียงตุง ความเป็นอยู่ของดาระอั้ง อยู่อย่างสงบ นิยมอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อคนไทยในรัฐฉาน ดำรงชีพ ด้วยการปลูกข้าว ปลูกชา และปลูกฝิ่น นอกจากนี้ในงานศึกษาชิ้นนี้ ยังได้สรุปในตอนท้ายไว้ว่า ดาระอั้งเป็นกลุ่มคนที่เป็นนักเดินทางชั้นเยี่ยม ตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มเล็กๆบริเวณที่สูงทางตอนใต้ ของรัฐฉาน และมักอ้างตัวว่ามีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับชนกลุ่มว่า(Wa) ซึ่งในช่วงเวลานั้น ชาวว่าเองต่างอ้างตัวว่า ดำรงชีวิตอยู่ในดินแดนแถบนี้อย่างกว้างขวางตั้งแต่บริเวณตอนใต้ของ

รัฐฉาน จนถึงแถบเมืองเชียงใหม่(ในประเทศไทยปัจจุบัน) ซึ่งจากข้ออ้างของว่านี่เอง ที่ Scott and J.P. Hardiman(1900) เชื่อว่า คำบอกเล่าที่มาของดาระอั้งที่ว่า มีถิ่นกำเนิดอยู่ที่ “ท่าดอน” (ประเทศไทยปัจจุบัน)ดูจะมีน้ำหนัก เนื่องจากความสัมพันธ์ทางสายเลือดของดาระอั้งและว่า (Scott and J.P. Hardiman, 1900 ; 493)

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาในเมืองไทย เกี่ยวกับดาระอั้งชิ้นล่าสุดที่น่าสนใจ คือ The Palaung in Northern Thailand³(in press) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปะหล่องในประเทศไทย และประเทศพม่า ซึ่งนำเสนอสภาพความอยู่อย่างคร่าวๆ และให้ความสำคัญกับศิลปะบนผ้าทอของผู้หญิงมากกว่าจะเน้นในเรื่องการจัดการทรัพยากร

อนึ่ง ในช่วงต้นของงานศึกษาชิ้นนี้ ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยเกี่ยวกับดาระอั้งที่ผ่านมาไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้⁴

Cecil Lewis (1906 อ้างใน Howard and Wattana, in press) Cameron (1912 อ้างใน Howard and Wattana, in press) ศึกษาและทำรายงานข้อมูลคร่าวๆเกี่ยวกับ ปะหล่องในเขตตะวันตกของรัฐฉาน คือเมืองสีป้อ(Hsipaw) และเมืองมิต(Muang Mit) ในประเด็นองค์การทางสังคม กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ศาสนาและความเชื่อ

งานศึกษาที่มีความสำคัญและเปิดโลกของดาระอั้งให้ผู้คนรู้จักมากขึ้นนั้น คืองานศึกษาเรื่อง Shans at Home ของ Leslie Milne (1910) Milne ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเป็นผู้ผลิตชาของชาวปะหล่อง เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และการนับถือศาสนาพุทธที่เคร่งครัด และเป็นกลุ่มคนรักสงบที่สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาสงครามได้อยู่เสมอ เธอได้ระบุว่า “ก่อนที่สหราชอาณาจักรจะเข้าครอบครองพม่า ชนเผ่าฉานและชนเผ่ากะฉิ่นมักมีการสงครามกันอยู่เนืองๆ หากแต่ปะหล่อง เป็นกลุ่มคนที่สามารถอยู่ภายใต้ภาวะสงครามของสองกลุ่มได้อย่างสงบร่มเย็น และยังคงมอบบรรณาการให้กับทั้งสองกลุ่มเพื่อให้ตัวเองอยู่รอดได้” (Milne, 1910 อ้างใน Howard and Wattana, in press) ตามนัยดังกล่าวแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าดาระอั้งเป็นกลุ่มที่สามารถปรับตัว และอดทนต่อภาวะกดดันได้ดี

³ Michael Howard and Wattana Wattapan (in press) ได้ใช้คำเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “ปะหล่อง” ตลอดทั้งเล่ม รวมถึงงานศึกษาเล่มอื่นๆที่ใช้ในการอ้างอิงด้วยก็เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในการค้นคว้าอิสระเล่มนี้ หากเป็นการเขียน และเป็นประเด็นที่เก็บรวบรวมจากพื้นที่ ได้คงเรียกชื่อ “ดาระอั้ง” ตามการเรียกตัวตนของเขาเอง ดังนั้น เพื่อความเข้าใจร่วมกันในเบื้องต้น หากการเขียนในการค้นคว้าแบบอิสระเล่มนี้ มีการใช้คำว่า “ปะหล่อง” นั้นหมายถึง การที่ผู้เขียนได้พยายามคงคำเขียนเดิมของงานศึกษาเก่าๆที่ผ่านมา

⁴ ดูเพิ่มเติมใน Howard, Michael and Wattana Wattapun (in press)

ต่อมาในช่วงปี 1924 Milne ได้เขียนงานออกมาอีกหนึ่งเล่มชื่อว่า The Home of an Eastern Clan เป็นงานศึกษาเกี่ยวกับปะหล่องทอง (Golden Palaung) ในเขตเมืองน้ำสั้น (Namhsan) ในงานศึกษาครั้งนี้ เธอได้ตอกย้ำความเชื่อว่า ปะหล่องเป็นชนเผ่าที่รักความสงบตั้งแต่บรรพบุรุษ และการที่ชนเผ่านี้อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง มีความเชี่ยวชาญในการปลูกชา ส่วนหนึ่งก็เป็นเพราะว่า บรรพบุรุษต่างพากันหนีสงคราม หนีการรุกรานของชนเผ่าอื่นเรื่อยมา

หลังจากงานของ Milne ขึ้นนั้นแล้ว งานศึกษาเกี่ยวกับดาระอั้งจะเงียบหายไป จนกระทั่งได้มีการพูดถึงดาระอั้งอีกครั้งในงานศึกษารวบรวมข้อมูลชาติพันธุ์วรรณาของชนเผ่าต่างๆ ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia) โดย Lebar, Gickey and Musgrave(1964)

นอกจากนั้น ยังมีงานศึกษาเรื่อง Political Systems of Highland Burma ของ Leach (1954) ที่ได้กล่าวถึงปะหล่องอยู่บ้าง แม้ไม่ได้ทำการศึกษาโดยตรงก็ตาม และงานของ Martin Smith (1991) ใน Burma : Insurgency and the Politics of Ethnicity ที่สนใจประเด็นการต่อสู้ในเขตรัฐฉาน กลุ่มกบฏ และกลุ่มชนเผ่าที่ลุกขึ้นต่อสู้ งานศึกษาชิ้นนี้ กล่าวถึงปะหล่องในเรื่องขององค์กรปลดปล่อยเสรีภาพรัฐปะหล่อง(Palaung State Liberation Organization) แต่ก็เพียงเล็กน้อย ไม่ได้ให้ข้อมูลอะไรมากนัก จากงานศึกษาชิ้นนี้เอง ที่ทำให้มองได้ว่า “ปะหล่องเป็นกลุ่มที่มีบทบาทน้อยในเรื่องต่างๆ ส่วนใหญ่มักจะมีภาพเป็นเหยื่อในภาวะสงครามมากกว่าจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในการต่อสู้” (Howard and Wattana, in press)

The Vanishing Tribes of Burma (Diran, 1997) หนังสือภาพสวยเล่มใหม่ ที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มที่ใกล้สูญสิ้นชนเผ่าในประเทศพม่า ได้การพูดถึงปะหล่องบ้างในประเด็นพื้นที่ทั่วไป และจากภาพประกอบในเล่ม ทำให้เข้าใจได้ว่า เป็นคนละกลุ่มกับดาระอั้งที่มาตั้งรกรากในประเทศไทย

จากงานศึกษาต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เราสามารถประมวลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดาระอั้งในเบื้องต้นในประเด็นต่างๆ ได้ ดังหัวข้อต่อไปนี้

ประชากร

มีการจำแนกกลุ่มย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์ดาระอั้ง ออกเป็นหลายทฤษฎีซึ่งส่วนใหญ่ ใช้เกณฑ์แบ่งด้วยรากศัพท์ ภาษา การแต่งกาย และถิ่นที่อยู่ ดังเช่น Howard and Wattana (in press) แจงว่า สามารถแบ่งปะหล่องออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ปะหล่องทอง(Golden Palaung)

ปะหล่องรูไม(Rumai) และปะหล่องเงิน(Silver Palaung) ซึ่ง Howard and Wattana ระบุว่า เป็นกลุ่มเดียวกับชาวดาระอั้งในประเทศไทย

ในขณะที่ Diran(1997) แบ่งปะหล่องออกเป็น 2 กลุ่มคือ ปะหล่องเงิน(Silver) และปะหล่องทอง (Golden) ตามลักษณะการแต่งกาย

ส่วนบางกลุ่มระบุว่า ปะหล่อง แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม คือ ปะหล่องแดง ปะหล่องดำ ปะหล่องดอย ปะหล่องลาย ปะหล่องเลื้อยสั้น และปะหล่องน้ำสั้น (อุษณีย์, 2536:151)

กระนั้นก็ตาม ในขณะที่ผู้เขียนเข้าไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านปางแดงใน ได้เคยพบและพูดคุยกับ Naw San นักศึกษาปริญญาเอก ชาวกะฉิ่น จาก Baptist Theological Seminary Richmond มลรัฐ Virginia ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกำลังเก็บข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับชาวดาระอั้งใน 3 ประเทศ คือ จีน พม่า และไทย เมื่อได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ Naw San อธิบายว่า ดาระอั้ง แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. ดาระอั้งแดง (Red) ซึ่งคือกลุ่มดาระอั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย
2. ดาระอั้งเงิน หรือ รูไม (Silver or Rumai) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในเขตรัฐฉานประเทศพม่า
3. ดาระอั้งทอง (Golden) อาศัยในเขตเมืองน้ำสั้น (Namhsan) ในประเทศพม่า (Naw San, 8 กรกฎาคม 43)

คำบอกเล่าของ Naw San ในประเด็น ดาระอั้งในประเทศไทย คือกลุ่มดาระอั้งแดงนั้นสอดคล้องกับคำอธิบายตัวเองของคำ จองตาล ผู้นำในหมู่บ้านปางแดงใน

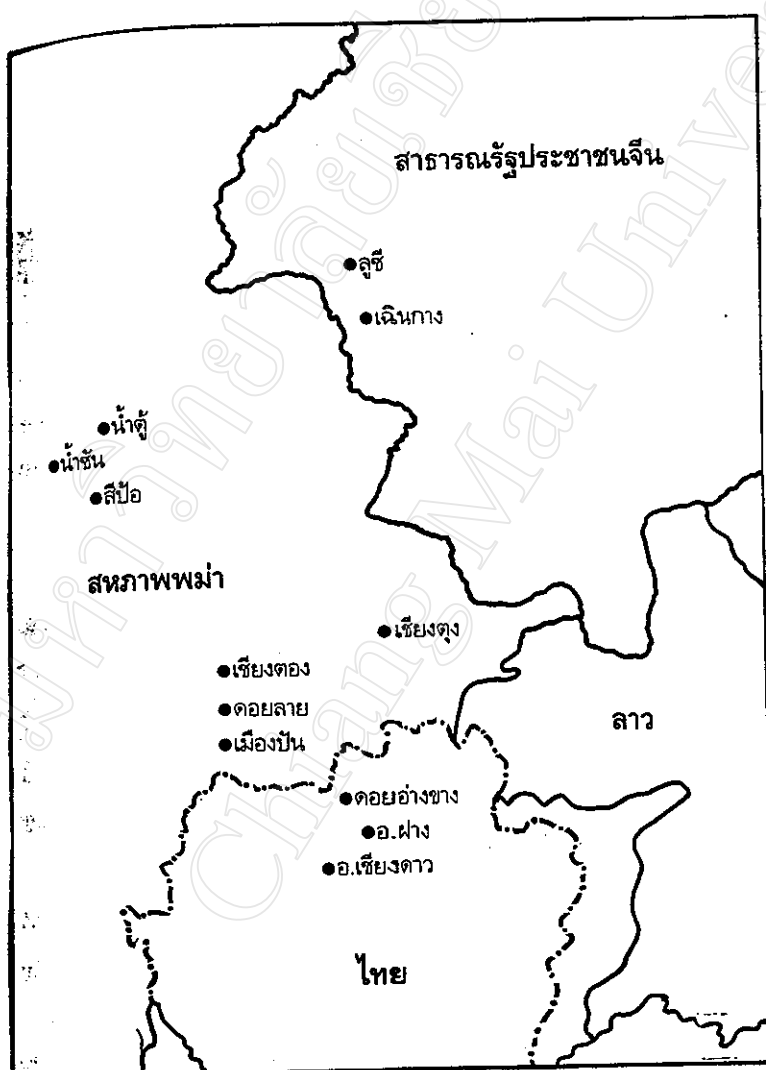
“เราไม่รู้หรือว่า มีดาระอั้งอะไรบ้าง เรารู้แต่ว่าพวกเราคือ ดาระอั้งเร่น หรือดาระอั้งชินแดง” (6 มิถุนายน 2542)

จากข้อมูลที่แตกต่างเหล่านี้ ขณะที่ Howard and Wattana อธิบายว่า ดาระอั้งในเมืองไทยคือกลุ่ม Silver ส่วน Naw San บอกว่า คือกลุ่ม Red และชาวบ้านอธิบายตัวเองว่า ดาระอั้งเร่น ความจริงว่าดาระอั้งในเมืองไทย อยู่ในกลุ่ม จำพวกใดอย่างนั้น คงไม่ใช่ประเด็นที่ต้องนำมาถกเถียงหาคำตอบให้ได้ในการค้นคว้าอิสระครั้งนี้ เนื่องจากงานศึกษาครั้งนี้ มุ่งประเด็นไปที่การเข้าถึงทรัพยากร และการดิ้นรน ต่อสู้เพื่อการดำรงชีวิตของดาระอั้งในประเทศไทยเป็นประเด็นหลัก นอกจากนี้แล้ว ประวัติศาสตร์ หรือความจริงล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งสร้างขึ้น เป็นเพียงเรื่องของความหมายที่มนุษย์ให้กับเหตุการณ์หรือการกระทำต่างๆในอดีต เพื่อให้ความหมาย (ไชยรัตน์, 2543 :264) และสะท้อนนัยบางอย่าง สำหรับดาระอั้งในเมืองไทย ความเป็นมา และการสร้างประวัติศาสตร์ และการอธิบายตัวตนของพวกเขาเพิ่งจะเริ่มต้นได้ไม่นาน ซึ่งหากสิ่งเหล่านั้นมีเค้า

มูลที่เป็นจริง นำเชื่อถือ และสร้างความชอบธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทย ประวัติศาสตร์เหล่านั้นก็จะถูกถ่ายทอด และต่อยอดอยู่ในความทรงจำของทุกคนด้วยบทบาทหน้าที่ของมันเอง

จำนวนประชากร

ปัจจุบัน ดาระอั้งอาศัยอยู่มากในแถบตะวันตกเฉียงเหนือของภูมิลักษณ์ของประเทศไทย บางส่วนทางตอนใต้ของรัฐกะฉิ่นในประเทศพม่า แถบยูนนานประเทศจีน(Howard and Wattana, in press) และจากการสำรวจโดยโครงการพัฒนาที่สูง(UHDP) ทำให้ทราบว่าชาวดาระอั้งมีการกระจายตัวอยู่เป็นชุมชน 9 หมู่บ้านในแถบอำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง และอำเภอแม่ฮาด จังหวัดเชียงใหม่⁵ (โครงการพัฒนาที่สูง, 2541) (แผนที่ 2.1)

แผนที่ 2.1 แสดงการกระจายถิ่นฐานของชาวดาระอั้ง

⁵ ประเด็นดาระอั้งในประเทศไทย ได้กล่าวรายละเอียดไว้ในหัวข้อ 2.3.2

Human Rights Year Book 1995 : Burma ระบุตัวเลขชัดเจนว่า มีชาวดาระอั้งหรือปะหล่องอาศัยอยู่ในพม่าประมาณ 300,000-400,000 คน (NCGUB, 1996) และอาศัยอยู่บนดอยสูงในเมือง ลูซี เชนกวาง ในเขตปกครองตนเองยูนนาน ร่วมกับชนเผ่าอื่น ลีซู ว่า ไต และจิงโป รวบรวม 12,000 คน (ลูซณีเย่, 2536) ส่วนในเมืองไทยนั้น ประมาณการณ์ว่า มีประชากรราว 5,000-7,000 คน (Naw San, 8 กรกฎาคม 2543)

สภาพชุมชนและการตั้งถิ่นฐาน

ดาระอั้งมักตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 6,000 ฟุต หมู่บ้านส่วนใหญ่ตั้งบนสันเขา หรือพื้นที่สูงระหว่างหุบเขา (Lebar et al., 1964, สารภี, 2536, Diran, 1997) ชาวดาระอั้งมีชื่อเสียงมากในเรื่องวัฒนธรรมการอยู่อาศัยร่วมกันเป็นครอบครัวขยายในบ้านแบบ long house หรือ “ก้างตั้ง” ลักษณะบ้านเรือนโดยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ไผ่ยกพื้นสูง ภายในบ้านมีหิ้งบูชาพระ และเตาไฟกลางบ้าน เพื่อเตรียมอาหารและให้ความอบอุ่น

การตั้งบ้านเรือน มีแบบแผนที่ชัดเจน กล่าวคือ มีถนนอยู่กึ่งกลางผ่านหมู่บ้าน มีวัดอยู่กลางหมู่บ้าน ทางเข้าหมู่บ้านมีประตูหมู่บ้านซึ่งจะติดค้ำสวดหรือค้ำดาไว้ป้องกันผี หรืออันตรายอื่นที่มองไม่เห็นเพื่อป้องกันหมู่บ้าน (Lebar et al. 1964) ส่วนทางทิศเหนือจะเป็นที่ตั้งของศาลผีเจ้าเมือง หรือ “สะเมิง” ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองหมู่บ้าน และถัดจากสะเมิง เป็นที่ตั้งของป่าช้า

ระบบการผลิตและระบบเศรษฐกิจ

เมื่อครั้งดำรงชีวิตอยู่ในประเทศพม่า ชาวดาระอั้งยังชีพด้วยระบบการผลิตแบบไร่หมุนเวียน และบางพื้นที่มีการทำสวนชาเพื่อการค้า

-ไร่หมุนเวียน

ดาระอั้งในพม่า ยังชีพด้วยการทำไร่หมุนเวียน ระยะเวลาที่ทิ้งที่ดินเพื่อการทำไร่หมุนเวียนนั้นไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับสภาพที่ดินและระยะทางจากหมู่บ้านไปไร่ บางครอบครัวทิ้งระยะพักพื้นที่ดิน 3 ปี ในขณะที่บางครอบครัว ทิ้งระยะที่ดิน 5 ปี ในไร่หมุนเวียนนี้ นอกจากจะปลูกข้าวไร่แล้ว ยังปลูกพืชอื่นๆด้วย ได้แก่ แตง พัก ข้าวฟ่าง (ซึ่งชาวบ้านอธิบายว่า การปลูกข้าวฟ่างนั้น เพื่อถนอมมากขึ้นข้าวไร่ เนื่องจากต้นข้าวฟ่างสูงกว่า และออกดอกเร็วกว่าข้าวไร่) (นำแสง, 9 กรกฎาคม 2543)

-สวนชา

ชาวดาระอั้งมีชื่อเสียงมากในเรื่องการผลิตชาจนได้ชื่อว่า วัฒนธรรมชา(tea culture)เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาวปะหล่องหรือดาระอั้ง(Milne 1924 อ้างใน Lebar et. al., 1964) แต่ส่วนใหญ่เป็นดาระอั้งในแถบตะวันตกเฉียงเหนือของรัฐฉาน ตอนใต้ของรัฐกะฉิ่นและยูนนาน ซึ่งทำการผลิตชาเพื่อการค้า(Lebar et. al., ibid, Diran, ibid, Howard and Wattna, in press 2000) เนื่องจากสภาพอากาศที่ค่อนข้างหนาวเย็นเหมาะกับการเติบโตของต้นชา ส่วนชาวดาระอั้งบ้านปางแดงในนั้น เมื่อสอบถามดูในเรื่องการปลูกชาแล้ว เขาตอบว่า เคยปลูกบ้าง เพื่อการบริโภค แต่ไม่ได้ปลูกมาก หรือผลิตชาเพื่อการส่งออกเลย (ลุงคำ, นำแสง, 11 กรกฎาคม 2543)

ชาวดาระอั้งมีรายได้จากการขายชา ทั้งแห้ง สด แต่ไม่มีความเชี่ยวชาญทางการค้ามากนัก ในงานศึกษาต่างประเทศระบุว่า โดยส่วนใหญ่ ชาวดาระอั้งจะไม่ผลิต เสื้อผ้า งานฝีมือ เพื่อการค้า หากแต่ผลิตเพื่อใช้ประโยชน์เองในแต่ละครัวเรือน(Diran, 1997)

การแต่งงาน ครอบครัว และระบบเครือญาติและองค์กรทางสังคม

ชาวดาระอั้งถือระบบชายเป็นใหญ่ในครัวเรือน ไม่นิยมแต่งงานในระหว่างเข้าพรรษา เพราะถือว่าเป็นระยะเวลาของการทำความบริสุทธิ์จิตใจ จะไม่จัดงานรื่นเริงใดเว้นแต่งงานบุญทางศาสนา และโดยทั่วไปถือระบบผัวเดียวเมียเดียวที่สามารถหย่าร้างกันได้ และยังสามารถแต่งงานมีครอบครัวใหม่ได้

ชาวดาระอั้งมักอยู่รวมกันเป็นชุมชน มีหัวหน้าหมู่บ้านเรียกว่า "ดาบุแซน" ทำหน้าที่ดูแล ประเพณี ควบคุมการทำงานของส่วนรวม และควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน คอยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ดาบุแซนนี้ ชาวบ้านจะเป็นคนเลือกขึ้น โดยมากมักจะเป็นผู้อาวุโสหรือผู้ใหญ่ที่เป็นคนมีน้ำใจ เสียสละตนเพื่อส่วนรวม และเป็นผู้มีบารมี สามารถควบคุมคนได้ (ลุงคำ, 11 กรกฎาคม 2543)

ในการเข้าไปเก็บข้อมูล สิ่งที่สังเกตเห็นคือ ชาวดาระอั้งจะให้ความเคารพและนับถือผู้นำหมู่บ้านเป็นหลัก ทั้งการตัดสินใจทางสังคม การเมือง ส่วนงานพิธีกรรมทางศาสนาและความเชื่อ จะมีผู้นำอย่างไม่เป็นทางการซึ่งทำหน้าที่ติดต่อกับวิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งได้รับตำแหน่งโดยการสืบทอดโดยสายตระกูล ซึ่งเรียกว่า "หมอมเมือง" หรือ "หมอมเมิง" สายตระกูลหมอมผี เรียกว่า เครอหมอมเมิง

ความเชื่อและพิธีกรรม

ศาสนาและความเชื่อ

ชาวดาระอั้งนับถือศาสนาพุทธ นิกายเถรวาทอย่างเคร่งครัด ซึ่งรับอิทธิพลมาจากชาว "ไตโยน" อาณาจักรโยนที่รุ่งเรืองในอดีต มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านและชุมชน และกลางหมู่บ้านมีหอสูงเรียก "โฮเด็ก" ทำหน้าที่คล้ายใจบ้าน ใช้ประกอบพิธีกรรมของชุมชน

วิถีชีวิตชาวบ้านสอดคล้องกับศาสนา ชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมทำบุญถือศีลในวันพระ รวมทั้งวันสำคัญอื่นๆทางศาสนา พ่อแม่ชาวดาระอั้งยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติเช่นเดียวกับชาวพุทธโดยทั่วไปคือ การสนับสนุนให้ลูกชายบวชเณรเพื่อเล่าเรียนธรรม และบวชพระเพื่อแผ่อาณิสย์ให้บิดามารดา(สารภี, 2536)

นอกจากนั้น ชาวดาระอั้งยังนับถือผี ซึ่งในงานศึกษาที่ผ่านมาระบุว่า ชาวดาระอั้งนับถือผีที่สำคัญต่อวิถีชีวิตสองระดับ ระดับหนึ่งเรียกว่า กาบู ซึ่งเป็นผีหรือวิญญาณในสัตว์และคน และกะหน้า ซึ่งเป็นผีในต้นไม้และสิ่งไม่มีชีวิต หรือบางครั้งอาจอยู่ในคนก็ได้ (Lebar et. al, ibid)

นอกจากนั้น ชาวดาระอั้งยังเชื่อว่า การตายผิดปกติ หรือจิตวิญญาณของคนตายบางคนที่ไม่สามารถหาหนทางไปสู่เส้นทางแห่งวิญญาณหลังความตาย(the road of the dead after the death) ก็จะกลายเป็นผีแบบ "กะหน้า" ซึ่งมีนิสัยดุร้าย อย่างไรก็ตาม ชาวดาระอั้งเชื่อว่า คนทุกคนจะเกี่ยวข้องกับวิญญาณทั้งสองประเภท คือ ทั้งกาบู และกะหน้า ซึ่งทุกคนมีหน้าที่ต้องเคารพบูชากาบู และไหว้ บูชากะหน้าเพื่อติดสินบนไม่ให้อันตรายใดๆ นอกจากนี้ ตามความเชื่อของดาระอั้ง สิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตก็มีวิญญาณและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำอยู่ เช่น ผีบ้าน ผีถนน ผีชา ผีข้าว เป็นต้น (Lebar et. al, ibid)

การดำเนินชีวิตประจำวัน ชาวบ้านยังคงให้ความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น และเชื่อลางและความฝันบอกเหตุด้วย ดังกรณีหนึ่งซึ่งชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า ชุมชนต้องหาตัวแทนไปรำดาบเพื่อร่วมงานฉลองอเมซิงเซียงดาว 700 ปี เมื่อเดือนเมษายน 2541 ชาวบ้านได้ตกลงเลือกนำแสงลุงเมิง หากแต่ก่อนถึงวันงานแสดงหนึ่งอาทิตย์นายนำแสงฝันไม่ดี ฝันว่า มีเจ้าใหญ่ นายโตเข้ามาคุยด้วย แล้วให้หาสิ่งมีค่ามาให้ นำแสงจึงหยิบดาบออกมาแสดงปรากฏว่า ดาบหัก ส่วนลุงคำจองตาล หยิบกรอบรูปออกมา เมื่อพลิกกรอบรูปออกมาดู เป็นพระบรมฉายาธิสลักษณะพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินีนาถ เมื่อตื่นขึ้น นำแสงจึงนำเรื่องนี้ปรึกษากันในหมู่บ้าน ทุกคนจึงมีความเห็นร่วมกันว่า ให้ลุงคำ จองตาล ผู้นำหมู่บ้าน เป็นตัวแทนออกไปแสดงฟ้อนดาบแทน

พิธีกรรม

พิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้าน นอกจากจะสอดคล้องกับศาสนา เช่น งานบุญเข้าพรรษา หรือ "สะด้างเคี้ยะ" ซึ่งเป็นงานบุญที่จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงความสำคัญทางศาสนา และเป็นงานที่ตอกย้ำความสามัคคีของชาวตาละอั้งแล้ว ยังมีพิธีกรรมบางประเภทที่มีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตด้วย เช่น การเลี้ยงผีเจ้าเมืองก่อนการเพาะปลูก ซึ่งเป็นงานใหญ่ เรียกว่า "งานปิดประตูเมือง" หรือ "กะบีโคบีก" จัดขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม เพื่อทำพิธีเลี้ยงขอบคุณผีเจ้าเมือง ผีต้นไม้ และผีป่า และขอให้ช่วยดูแลผลผลิตที่จะลงมือปลูกในฤดูกาลนี้ หรือ พิธีเลี้ยงผี "นายพันข้าว" ในช่วงก่อนการเพาะปลูกและหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นต้น⁶

วัฒนธรรมและการแต่งกาย

การแต่งกายของผู้หญิง ชาวตาละอั้งที่อยู่ในประเทศไทยเป็นตาละอั้งแดงมีเอกลักษณ์ คือนุ่งชิ้นแดง ใส่เสื้อแขนยาว มีพู่ไหมพรมห้อยรอบต้นแขนเสื้อทั้งสองข้าง มีผ้าเคียนศิระชะ ที่เด่นคือมี "น่องกุ" คล้องเอวทั้งที่ทำจากเงิน (ตาละอั้งยากจนอาจใช้สังกะสีทำน่องกุแทน) และหวาย เกี่ยวกับน่องกุมีตำนานเล่าว่า ต้นกำเนิดตาละอั้งคือนางดอยเงิน ซึ่งเป็นวิญญาณผีสาว วันหนึ่งเหาะลงมาอาบน้ำในโลกมนุษย์อย่างเปลือยเปลื้องไม่ทันระวังตัว จึงถูกแร้วของนายพรานรัดเข้าที่เอว ดิ้นไม่หลุด ผีสาวตาละอั้งถูกพรานจับตัวส่งเจ้าเมือง โดยกักตัวไว้ไม่ยอมถอดแร้วออกจากเอว ช้ำยังเอว ห่วงเงินคล้องเอวเพื่อถ่วงน้ำหนักไม่ให้ผีสาวเหาะกลับภพภูมิของตนได้ นับจากนั้นมา แร้วและห่วงเงินก็กลายเป็นเครื่องประดับชิ้นสำคัญของหญิงสาวตาละอั้ง

นอกจากนี้ สารภี ศิลา (2536) ระบุว่า ชาวปะหล่องหรือตาละอั้งเชื่อว่า น่องกุเป็นวัตถุมงคลของชีวิต การสวมน่องกุจะทำให้เกิดความสุข เมื่อตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ หากถอดออกจะทำให้สิ่งไม่เป็นมงคลเข้ามาครอบงำ ฉะนั้นพวกผู้หญิงจึงต้องสวมน่องกุไว้ตลอดเวลาแม้กระทั่งเวลานอน

ส่วนการแต่งกายของผู้ชาย ใส่เสื้อคอกลมแขนยาว ผ่าหน้าติดกระดุมเงิน นุ่งกางเกงแบบไทยใหญ่ มีผ้าเคียนศิระชะเช่นเดียวกับผู้หญิง แต่ปัจจุบันผู้ชายนิยมแต่งตัวเหมือนคนเมืองทั่วไป

แม้งานศึกษาข้างต้น เป็นงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ตาละอั้งในอดีต ต่างถิ่นที่อยู่ อีกทั้งต่างกฎเกณฑ์ เงื่อนไขในการดำรงชีวิต หากแต่การทำความเข้าใจชาติพันธุ์วรรณนาของชาวตาละอั้งในเบื้องต้นนั้น นับเป็นกุญแจดอกสำคัญที่ทำให้เราสามารถจินตนาการ เรียนรู้ และเข้าใจระบบคิด

⁶ ดูรายละเอียดพิธีกรรม "กะบีโคบีก" และพิธีไหว้ผี "นายพันข้าว" ในบทที่ 4

วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ความเป็นมาเบื้องหลังของดาระอั้งในเมืองไทยได้บ้าง อย่างน้อยก็เพื่อที่จะสามารถนำมาเปรียบเทียบ คาคคะเนการตัดสินใจ และการเลือกของเหตุการณ์ต่างๆที่เราได้เฝ้าสังเกต ศึกษา และเรียนรู้กลุ่มชาติพันธุ์ดาระอั้งในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญซึ่งงานศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่นำเสนอร่วมกัน คือ ชาวดาระอั้งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่มีภาษาพูดใกล้เคียงกับชาวว่า ดำรงชีวิตอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านเล็กๆบนเทือกเขาทางตอนเหนือ และทางตอนใต้ของรัฐฉาน ดำเนินชีวิตด้วยการทำไร่หมุนเวียน ดาระอั้งบางพื้นที่โดยเฉพาะทางตอนเหนือของรัฐฉานสามารถปลูกชาและขายชาจนเป็นที่เชี่ยวชาญ ชาวดาระอั้งเป็นชาวพุทธนิกายเถรวาทที่เคร่งครัด เชื่อเรื่องบาป-บุญ จึงนิยมทำบุญและให้ทาน เป็นกลุ่มคนที่รักความสงบ ไม่นิยมทำสงคราม และมักหลบหนีจากสงครามหรือเรื่องราวยุ่งยากใจ มากกว่าก่อการสู้รบ นิยามความเป็นดาระอั้งเหล่านี้ จึงพอจะก่อรูปทางความคิด และทำให้เราสามารถเข้าใจถึงสาเหตุการอพยพหนีสงครามกลางเมืองของชาวดาระอั้งกลุ่มหนึ่งซึ่งได้มาลงหลักปักฐานในประเทศไทยในปัจจุบัน(Howard and Wattana, in press ; 13)

2.1.2 เรื่องเล่าที่โลดเต้นในดวงตา : จากสงครามและการแสวงหาเสรีภาพในเมืองไทย

“...ก่อนดึกดูเหมิงมา	กรวนพรานดูเหมอเรือน
เขาเป็นคนทุกซ์ไม่มีไร่ไม่มีสวน	คนทุกซ์ไม่มีเงิน
เบบี่น้องกำไ่ว	เบบี่น้องกาไ่ว
ขอให้พี่น้องสงสาร	ขอให้พี่น้องสงสาร...”

การเดินทางหนีสงคราม

หลังจากพม่าได้รับอิสรภาพจากประเทศอังกฤษ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชนกลุ่มน้อยในพม่าซึ่งมีอยู่หลายเผ่าพันธุ์ต่างเรียกร้องอิสรภาพและต้องการแยกดินแดนเป็นของตนเอง จึงเกิดกบฏชนกลุ่มน้อยต่อสู้กับรัฐบาลพม่า (อุษณีย์, อ่างแล้ว) สถานการณ์ในช่วงดังกล่าว เกี่ยวพันกับการสังหารของชาน ผู้นำการต่อสู้ของพม่าเพื่อปลดแอกจากอังกฤษ และเมื่อพม่าได้รับเอกราช เหตุการณ์ทางการเมืองภายในก็เริ่มยุ่งเหยิง เพราะผู้นำพม่าที่สืบทอดอำนาจหลังจากของชานไม่รักษาคำมั่นสัญญาที่เคยตกลงกันกับชนชาติต่างๆ สนธิสัญญาดังกล่าวรู้จักกันในนาม “สัญญาปางหลวง” ซึ่งสนธิสัญญาดังกล่าว ได้มีการจัดประชุมขึ้นที่ปางหลวง เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2490 จัดขึ้นโดยชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆในรัฐฉาน และรัฐบาลเฉพาะกาลของพม่าในขณะนั้น

โดยที่ประชุมได้ร่างข้อตกลงและลงมติ ให้การสนับสนุนรับรองจะให้ไทยใหญ่ปกครองตนเอง โดยให้มีสิทธิและอภิสิทธิ์ตามหลักพื้นฐานของประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย(มูลนิธิสิทธิมนุษยชนไทยใหญ่, 1993 ; 25)

การฉีกสัญญาปางหลวงทำให้เกิดขบวนการกู้ชาติไทยใหญ่เคลื่อนไหวต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ เพื่อแยกรัฐฉานเป็นอิสระจากพม่า (คีน ญางเคิม, 2539) เหตุการณ์ทางการเมืองในประเทศพม่า ในช่วงเวลาต่อมาดำเนินไปอย่างรุนแรง เมื่อกองทัพพม่า ภายใต้การนำของพลเอกเนวินเข้ายึดอำนาจในรัฐฉานเมื่อปี พ.ศ. 2501 และแม้จะมีการพยายามต่อต้านเพื่อปลดปล่อยไทยใหญ่เป็นอิสระ แต่พลเอกเนวินได้ปฏิบัติและกระทำการรุนแรงอย่างต่อเนื่องมาตลอด ประชาชนในเขตรัฐฉานไม่ว่าจะเป็นไทยใหญ่ กะฉิ่น และชาวเขาเผ่าต่างๆไม่เว้นแม้แต่ดาระอั้ง ต้องพยายามรวมกลุ่มลุกขึ้นต่อสู้ เช่น กลุ่มขบถกะเหรี่ยง คะฉิ่น หรือหากไม่เป็นเช่นนั้นก็จำเป็นต้องพยายามหนีเพื่อความอยู่รอด (มูลนิธิสิทธิมนุษยชนไทยใหญ่, 1993)

ชาวดาระอั้งเองก็มีการตั้งกองทัพปลดปล่อยภายใต้ชื่อว่า Palaung State Liberation Army (PSLA) อย่างไรก็ตาม กลุ่มดาระอั้งที่จัดตั้งกองทัพ เป็นกลุ่มที่อยู่ทางตอนเหนือของรัฐฉาน ส่วนชุมชนดาระอั้งที่อยู่ทางทิศตะวันออกไม่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพ ดังที่คำ จองตาล และคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านปางแดงใน ได้พูดให้ฟังในทำนองที่ว่า เคยได้ยินชื่อกองทัพดาระอั้งอยู่บ้าง หากแต่ไม่รู้ว่ากองทัพตั้งอยู่ที่ใด และไม่อยากเข้าไปร่วมสู้รบ แต่ต้องการความสงบมากกว่า ดังนั้น เมื่อชุมชนดาระอั้ง ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในเขตตะวันออกของรัฐฉานหรือเขตปกครองไทยใหญ่ ได้รับความเดือดร้อนจากสงครามกลางเมืองเพราะพื้นที่บริเวณที่อาศัยอยู่เป็นเส้นทางเดินทัพของทหารกลุ่มต่างๆ ทั้งทหารพม่า ทหารว้า ทหารไต และทหารป่าซึ่งเป็นทหารของชนกลุ่มน้อยอื่นๆ (อุษณีย์, อ่างแล้ว, Howard and Wattana, in press) ชาวดาระอั้งกลายเป็นผู้ถูกระทำทรัพย์สินถูกปล้นจี้ ลูกชายถูกจับไปเป็นทหาร หรือลูกหาบ กระทั่งบ้านเรือน ฝูงข้าวถูกเผา ผู้คนในหมู่บ้านหวาดผวากับสงครามที่เกิดขึ้น และพากันหลบหนีเข้าไปอาศัยกิน-นอนในป่า และท้ายที่สุดคือทิ้งหมู่บ้านอพยพมาสู่ประเทศไทย

ชาวดาระอั้งได้เล่าถึงสถานภาพของตนเมื่อครั้งอยู่ในประเทศพม่าว่า ไม่เคยมีการทำบัตรประชาชน ไม่เคยต้องสังกัดหรือขึ้นอยู่กับรัฐบาลพม่า เพราะหมู่บ้านไกลจากเมืองหลวง การที่ตนอยู่ในรัฐฉาน ทำให้อยู่ภายใต้ปกครองของไทยใหญ่ เมื่อครั้งอยู่ในพม่าเคยปลูกฝิ่น เพื่อขายเป็นภาษีให้กับไทยใหญ่ ซึ่งดูแลตนเอง แต่การดูแลนี้ ก็ไม่ได้มีอะไรเป็นพิเศษ นอกจากการเก็บภาษีเพื่อบอกให้รู้ว่าตนขึ้นตรงอยู่กับรัฐฉาน

ในขณะที่เก็บข้อมูล พุดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างชาวदारะอั้งและผู้วิจัย เรื่องราวและลำดับเหตุการณ์ในพม่า ถูกถ่ายทอดผ่านภาษาและแววตาของชาวบ้านหลายต่อหลายคน บ่อยครั้งแววตาเต็มไปด้วยความเศร้าซึม บางครั้งนั่งเฉยและเงิบงัน แต่ทั้งหมดคืออดีตที่พวกเขาพยายามลืมเลือน ความรู้สึกทุกข์ทรมานหมดสิ้นไป เหลือแต่ความทรงจำที่เคยเลวร้ายที่ถูกนำมาเล่าต่ออย่างสนุกสนาน เพราะมันได้ผ่านมา และผ่านไปแล้ว...

“ตอนอยู่ดอยหลายพม่า ทหารว่าแดง ต้องไปหลบซ่อนในป่า บางทีนอนในป่า 5-6 เดือนก็มี ปลูกข้าวก็ถูกทหารแบ่งเอาไป

เริ่มมีทหารป่า ตั้งแต่เฮายังเด็กๆ ไม่รู้ว่าใครเป็นใครบ้าง ตอนนั้นอายุประมาณ 11 ปี(ราวปี พ.ศ. 2495) เดียวนี้อายุ 60 ปี ตอนออกมาจากหมู่บ้าน อายุ ประมาณ 41 ปี(ราวปี พ.ศ. 2525)

อย่างเขาทำไร่ข้าว ได้ประมาณ 300 ถัง เราต้องเสียกึ่งนั้นนะ มันอดใจขนาด ยะมาทั้งปี ก็บได้กิน บางทีก็เข้ามาขอพรัก ขอถั่วเน่า เสียทั้งหมด ไร่ ให้กับทหารทุกกลุ่ม” (ยอด ลุงเมิง, 27 พฤศจิกายน 2543)

ชาวदारะอั้งที่อพยพหนีสงครามกลุ่มนี้อยู่ใกล้เมืองไทยมากกว่าที่จะไปรวมกับกลุ่มทหารदारะอั้ง ซึ่งเป็นกลุ่มที่อยู่ทางตอนกลางและทางตอนเหนือของรัฐบาลาน ต้องใช้เวลาเดินทาง 4-5 เดือน ต่างจากระยะทางจากดอยหลายมาเมืองไทย ซึ่งหากเดินเท้า จะใช้ระยะเวลา 3 วัน (เดินทางตลอด) อย่างไรก็ตามครั้งที่คนในหมู่บ้านปางแดงในอพยพมาเมืองไทยนั้น ใช้เวลาครึ่งเดือน เพราะมาทันกลุ่มใหญ่ เดินทางไม่รวดเร็วนัก ต้องมีหยุดพักบ้าง และบ่อย เพราะมีทั้งคนแก่และเด็ก บางครั้งมีคนตาย เพราะป่วยไข้ในระหว่างเส้นทางเดิน “ตายก็ไม่ได้ฝัง ทำศพอะไร ให้ใบตองกล้วยปิดเฉยๆ ห่ม แล้วก็ต้องรีบเดินทาง เพราะตอนนั้น พม่าสั่งว่า ถ้าไม่ออกจากดอยหลายจะจัดการ” (คำจองตาล, 6 กรกฎาคม 2543)

การตัดสินใจเดินทางเข้ามาประเทศไทย อีกส่วนหนึ่งเห็นจะเป็นเพราะ ความรู้สึกคุ้นเคยกับทหารไทย เนื่องจากดินแดนแถบดอยหลาย และเขตตะวันออกของรัฐบาลาน เป็นเขตที่ประเทศไทยได้เคยปกครอง ทหารไทยเคยเดินเท้าไปถึงและมีความสัมพันธ์กับกลุ่มदारะอั้งมาก่อน ซึ่งพ่อเฒ่าदारะอั้งแห่งบ้านปางแดงใน ผู้มีอายุมากที่สุดของหมู่บ้านชื่อ จังกะนะ อายุ 79 ปี ได้เล่าว่า ก่อนย้ายไปอยู่ที่ดอยหลาย 30 ปี ตนเคยอยู่ที่หมู่บ้านใกล้แม่น้ำคง หรือแม่น้ำสาละวินมาก่อน และได้พบปะกับทหารไทย รู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดี

⁷ ดอยหลาย เป็นเทือกเขาสูงฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสาละวิน มีพื้นที่ระหว่างเมืองเชียงทองกับเมืองบั่น(เมืองพาน) ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ (รายละเอียดดูเพิ่มเติมใน คิน ญางเดิม, 2539)

“แต่ก่อน ทหารเมืองไทย ไปปกครองถึงแม่น้ำสาละวิน ตอนนั้นเขาอายุ 12 ปี(ย้อนหลังไป 55 ปี ประมาณปี พ.ศ. 2488) แผ่นดินไทยตอนนั้นไกลถึงน้ำคง มีทหารไทยที่เขารู้จักหลายคน อย่างคนชื่อนายแก้ว นายมด รู้จักกันมาก่อน เขารู้จักคนไทยมานานแล้ว เคยคู่คู้กัน”

การพยายามบอกเล่าถึงความคุ้นเคยกับคนไทย อย่างคนเดมาดาระอั้งคนนี้ และรวมถึงคนอื่นๆบอกเล่าอยู่เรื่อยๆในขณะที่มีการสนทนา หรือมีการปฏิสัมพันธ์กับคนไทย นับเป็นการตอกย้ำให้คนอื่นเกิดการยอมรับในความมีอยู่ และเสมือนหนึ่งพี่น้องที่รู้จักกันมานานของชาวดาระอั้งกับคนไทย รวมถึงเป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับการเดินทางเข้ามาในประเทศไทย ข้ามเส้นผ่านแดน ซึ่งเดิมที ไม่เคยมีพรมแดนชัดเจน และไม่มีการกีดกันที่บังคับ ห้ามปรามการเดินทางข้ามเส้นสมมติเหล่านี้

ในช่วงปี พ.ศ.2523 และ พ.ศ.2524 เป็นช่วงแรกๆที่ดาระอั้ง ย้ายมาอยู่ตามตะเข็บชายแดนมากมายหลายกลุ่ม ตั้งเป็นหมู่บ้านตะเข็บชายแดน ติดต่อ รู้จักทหารไทย และชาวเขาในเขตนั่นดี

หมู่บ้านที่อยู่ริมตะเข็บในเขตพม่า เป็นที่รวมกลุ่มชาวดาระอั้งซึ่งอพยพเดินทางหนีสงครามจากหลายหมู่บ้านในประเทศพม่ามาอยู่รวมกัน ตอนนั้นยังไม่มีผู้นำที่แท้จริง ต่างคนต่างอยู่ ซึ่งมีความเป็นอยู่ที่ยากลำบากมาก เพราะโดนขุนส่าบังคับ ทำร้าย ใช้งานทั้งทำไร่ข้าว ปลูกฝิ่น และเป็นแรงงาน

“อยู่บ่ม่วน” (ยอด ลุงเมิง, 27 พฤศจิกายน 2543)

ดังนั้น เมื่อมีข่าวคราวว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จดอยอ่างขาง ชาวดาระอั้งที่อยู่ตะเข็บชายแดน จึงเฝ้ารอวันเพื่อจะได้เข้าเฝ้า และขอพระบรมราชานุญาต ข้ามมาอาศัยอยู่ในเขตแดนประเทศไทย

ดาระอั้งในเมืองไทย

ช่วงปี พ.ศ. 2525 ได้มีข่าวแพร่กระจายในแถบพื้นที่ดอยอ่างขางว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จมาหมู่บ้านขอบด้ง เพื่อเยี่ยมเยียนราษฎรชาวลาหู่และชาวเขาที่อาศัยอยู่ในบริเวณโครงการหลวงอ่างขาง(สารภี, 2536) ชาวบ้านแถบนั้นจึงรอเวลาเพื่อเข้าเฝ้า ทูลบอกเรื่องราวทุกข์ยากและขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารหวังความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งเหตุการณ์ในครั้งนั้นได้รวมไปถึงชาวดาระอั้งที่ตั้งถิ่นฐานในเขตตะเข็บชายแดนฝั่งพม่า ได้เดินทางข้ามเส้นเขตแดน เพื่อขอพระบรมราชานุญาตขออาศัยและเป็นส่วนหนึ่งของพลเมืองในประเทศไทยอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งด้วย

ชาวดาระอั้งเล่าว่า ในช่วงเวลานั้น ได้รวมกลุ่มกัน ประมาณ 200 คน เพื่อเข้าเฝ้าอรุณเสด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมกับชาวลานู ไทยใหญ่ จีนฮ่อ ชาวดาระอั้งได้เตรียมถวายพระพุทธรูป ขันดอก และเครื่องแต่งกายของหญิงดาระอั้งเพื่อถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เหมือนหนึ่งตัวแทนความจงรักภักดี ยืนยันความเป็นพี่น้องที่นับถือ ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับคนไทย และการถวายเครื่องแต่งกายเป็นประหนึ่งสัญลักษณ์การมอบตัวตนของดาระอั้งเป็น คนภายใต้การปกครองของพระเจ้าแผ่นดินแห่งดินแดนใหม่

“ในหลวงถามว่าเป็นใคร นับถือพุทธหรือ ตอนนั้นพวกเรายังพูดกันไม่ค่อยเป็น บอกได้แต่ว่าลำบาก ก็เลยอยากขอมาอยู่ ขออยู่ในเมืองไทย ขอเป็นคนไทย

ในหลวงทรงพระราชทานอนุญาต และท่านยังประทานเงิน 5,000 บาท ให้สร้างวัด พวกเราดีใจมาก และพวกเราก็เชื่อว่าเข้ามาอยู่ได้ไม่เป็นไร เลยย้ายเข้ามาอยู่กันที่ในเขตแดนเมืองไทย มาอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ตรงที่เดี๋ยวนี้เป็นหมู่บ้านนอแล⁸” (ลุงคำ, ลุงยอด, 11 กรกฎาคม 2543 และ 26 พฤศจิกายน 2543)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ได้กลายเป็นความทรงจำที่ชาวดาระอั้งเล่าสืบต่อกันมา เพื่อบอกเล่าถึงความเป็มาของการตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในประเทศไทย ดังเช่นเนื้อหาส่วนหนึ่งของเพลงดัง ที่ชาวบ้านร้องถ่ายทอดสู่กันและกัน

“.....เอตืออังก้างแรง จอห่อคัมจายครือ

เราดาระอั้งชินแดง พระราชินีทรงแจกเสื้อผ้า

จอห่อคัมบึงเมิง คุณเมิงรอกคู่อีพลาน

พระเจ้าอยู่หัวครองเมือง ท่านก็รักคนยากจน

ลาบาทานรอกคู่อีคอนโมย เอหม้ายคุณเมิง

รักทุกชนเผ่า เราขอคนเมืองแบ่งปันหมู่บ้านที่จะอาศัย

จองโองหม้าน เอตือหม้ายลาบาทานเกืออำเภอ

เราขอราชทาน และท่านอำเภอแบ่งปันที่ทำมาหากิน (ไร่ สวน)

จอยโองเรา แต๊ะเยเมอะตือโบาย โจ้วก๊อ

ให้เราได้อยู่สุขสบายถึงลูกถึงหลาน.....”

⁸ หมู่บ้านนอแล หรือหมู่บ้านลลแล เป็นหมู่บ้านเล็กตะเข็บชายแดนไทย-พม่า มีพื้นที่อยู่ระหว่างกองร้อยทหารพราน 3101 กับ กองพัน 225 บก.ป่าค้ำของพม่า (คืน ญางเดิม, 2539)

ในช่วงปี พ.ศ.2525-2527 สงครามในเขตพม่ายังคงดำเนินต่อไป หมู่บ้านชาวดาระอั้งหลายแห่งในประเทศพม่าถูกเผาวอดวาย ความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตอย่างปลอดภัยนั้นยังเป็นเรื่องที่มีโอกาสหวังได้ ชาวดาระอั้งบางคนซึ่งได้อพยพหนีสงครามเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทย ได้เดินทางกลับไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องทางฝั่งดอยหลาย และบอกเล่าถึงดินแดนแห่งใหม่ที่พวกตนอาศัยอยู่ ซึ่งคำบอกเล่าล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ทุกคนใฝ่ฝัน ไม่มีสงคราม ไม่มีการรบราฆ่าฟัน มีที่อยู่อาศัย มีที่ดินทำกิน และมีงานรับจ้าง บ่อยครั้งภาพที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นว่าชาวดาระอั้งบางคนเดินทางกลับไปเยี่ยมญาติที่ฝั่งพม่าเพียงลำพัง หากแต่กลับมาพร้อมกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ที่เดินทางเข้ามาแสวงหา และเข้ามาสู่ดินแดนแห่งใหม่ที่สงบ รมเย็น

ชาวดาระอั้งพูดถึงส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเดินทางอพยพเข้ามาว่า “พม่าในช่วงที่มีสงครามนั้น ไม่มีกฎหมาย เพราะมีหลายกลุ่มที่มีอำนาจ ไม่มีใครเป็นผู้ปกครองที่แน่นอน แย่งกันเป็นใหญ่และรบราฆ่าฟันกันตลอดเวลา ไม่สงบเหมือนในเมืองไทย การปกครองในเมืองไทย มีรัฐบาล มีในหลวงเป็นที่พึ่ง การปกครองที่ดีทำให้มีการแนะนำ มีกฎหมายป่าไม้ มีกฎหมาย เป็นเรื่องที่ดี มาอยู่เมืองไทยนี้รู้ว่าไม่อดอยากแน่นอน”

ชาวดาระอั้งกลุ่มบ้านปางแดงในนั้น บางคนได้เล่าว่า ก่อนเดินทางมาเพิ่งเก็บเกี่ยวข้าวเข้ายุ้งฉาง เก็บเกี่ยวข้าวได้มากถึง 600 ปี๊บ แต่ก็ต้องตัดสินใจทิ้ง เพื่อหนีทหารพม่าให้ได้รวดเร็วที่สุด

ยอด ลุงเมิง นิกย้อนเรื่องที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นว่า น้องสาวของตนได้หนีมาตะเข็บชายแดนกับครอบครัว(สามี) หนีมาก่อนสัก 2 ปีได้ จากนั้นน้องสาวได้ขอให้สามีของตน (ปัจจุบันอยู่บ้านปางแดงในด้วย) กลับไปหาพี่น้องที่ดอยหลาย

“น้องบอกว่าให้หนีมาอยู่เมืองไทย เพราะในหลวงอนุญาตให้อยู่เมืองไทยได้แล้ว”

ชาวดาระอั้งยังคงทยอยอพยพข้ามเขตแดน หนีสงครามมาจากหมู่บ้านในเขตดอยหลาย เพื่อมาอาศัยอยู่ร่วมกับพี่น้องในหมู่บ้านนอแลเพิ่มจำนวนขึ้น การเปลี่ยนแปลงอพยพโยกย้าย ทั้งที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ทำให้ชาวดาระอั้งต้องค้นหาทางรอดและความมั่นคงให้กับชีวิต ดังนั้นเมื่อจำนวนคนมีมากขึ้น ประกอบการการแสวงหาทางรอดให้กับชีวิต ด้วยการเป็นแรงงานรับจ้าง ให้กับการทำสวนชา สวนลิ้นจี่ เกี่ยวข้าว ทำให้ชาวดาระอั้งได้เคลื่อนย้ายถิ่นฐาน ไปในพื้นที่อื่นๆ เพื่อแสวงหาความมั่นคง ซึ่งปัจจุบันได้มีการสำรวจ และพบว่า จนถึงวันนี้ในประเทศไทยมีชาวดาระอั้งอาศัยอยู่ใน 9 หมู่บ้าน ในสามเขตอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ นั่นคือ อำเภอแม่เมาะ อำเภอฝาง และอำเภอเชียงดาว ซึ่งได้แก่ หมู่บ้านห้วยหวายนอก หมู่บ้านห้วยทรายขาว อำเภอแม่เมาะ, หมู่บ้านห้วยจะนู หมู่บ้านห้วยหมากเหลี่ยม หมู่บ้านนอแล อำเภอฝาง และ หมู่บ้านแม่จอน

และหมู่บ้านห้วยปง หมู่บ้านปางแดงนอก และหมู่บ้านไทยพัฒนาปางแดง(ปางแดงใน) อำเภอ เชียงดาว(โครงการพัฒนาที่สูง เชียงใหม่, 2541)

2.2 ตาระอ้งบ้านปางแดงใน

การเดินทางเข้ามาในหมู่บ้านปางแดงในของชาวบ้านตาระอ้ง เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขทางพื้นที่ และเงื่อนไขในการดำเนินชีวิตในช่วงประวัติศาสตร์ตั้งแต่ย้ายเข้ามาในประเทศไทย การเลือกพื้นที่ อยู่อาศัย มีสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเหตุผลในการรับจ้างในภาคเกษตร การแสวงหาที่ดิน ทำกิน และการตัดสินใจให้เด็ก ๆ ได้สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนได้สะดวกขึ้น ซึ่งรายละเอียดได้ กล่าวถึงในหัวข้อย่อยๆ ดังนี้ 1. จากนอแลสู่แม่จอน : ก่อนกำเนิดตาระอ้งบ้านปางแดงใน 2. พัฒนาการชุมชนตาระอ้งบ้านปางแดงใน

2.2.1 จากนอแลสู่แม่จอน : ก่อนกำเนิดตาระอ้งบ้านปางแดงใน

ชุมชนบ้านปางแดงใน คือกลุ่มชาวตาระอ้งที่อพยพเคลื่อนย้ายมาจากหมู่บ้านนอแล เมื่อราวปี พ.ศ.2526 แรกเริ่มของการเดินทางเคลื่อนย้ายนั้น ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า ช่วงราวปี พ.ศ.2526 ครอบครัวตาระอ้งจากหมู่บ้านนอแล 3 ครอบครัว ได้เดินทางรับจ้างทั่วไปในเขตอำเภอฝาง และ เชียงดาว จนได้เจอชาวจีนฮ่อ ทำสวนชาอยู่ในบริเวณบ้านแม่จอน อำเภอเชียงดาว จึงได้รวมกลุ่มกันรับจ้างเก็บใบชา และอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านแม่จอน แม้การรับจ้างเก็บใบชาในเวลานั้นได้ ค่าแรงต่ำ คิดราคาเพียงกิโลกรัมละ 2 บาท หากแต่แรงจูงใจที่ทำให้ชาวตาระอ้ง 3 ครอบครัวตัดสินใจทำงาน อยู่อาศัยในบริเวณบ้านแม่จอน และปักหลักตั้งถิ่นฐานเพราะข้อตกลงระหว่างนายจ้าง คือคนจีนฮ่อกับชาวตาระอ้ง 3 ครอบครัวนั้นคือ พวกเขาสามารถปลูกข้าวในพื้นที่สวนชาที่ตนยังไม่ได้เต็มที่

ในช่วงเวลาไล่เรี่ยกันนั้น กลุ่มตาระอ้งกลุ่มใหม่ ที่พากันตัดสินใจอพยพเดินทางออกจากบ้านห้วยถ้ำ บ้านน้ำรูก เขตดอยลาย ได้เข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของชาวตาระอ้งบ้านนอแล บางคนมาขออาศัยอยู่กับญาติพี่น้อง ขณะที่บางคนซึ่งไม่มีญาติพี่น้องที่รู้จัก หากแต่สามารถหยิบยืมและขออาศัยในบางพื้นที่เพื่อปลูกพืช และกะตือบหลังเล็กเพื่ออยู่อาศัย และข้ามฝั่งไปทำไร่ข้าวในฝั่งเขตพม่า เนื่องจากที่ดินในเขตไทยมีการจับจองจากทั้งกลุ่มชาวเขาเผ่าลาหู่ จีนฮ่อ และตาระอ้ง ด้วยกันเองจำนวนมากแล้ว ประกอบกับที่ดินในบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ในเขตพัฒนาของโครงการหลวงอ่างช้าง

ประเด็นที่น่าสนใจ และควรทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นสำหรับกลุ่มคนอพยพเช่นชาวดาระอั้งในประเทศไทย คือ นอกจากชาวดาระอั้งจะให้ความสำคัญกับการนับถือสายตระกูล ญาติพี่น้องแล้ว การมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างกลุ่มคนที่อพยพมาชุดเดียวกัน หรือในช่วงเวลาเดียวกันจะถือได้ว่า เป็นเสมือนญาติ เป็นดาระอั้งพวกเดียวกัน เพราะถือว่า มีความทุกข์ร่วมกันมาตั้งแต่เริ่มต้น ส่วนกลุ่มดาระอั้งที่อยู่ในหมู่บ้านที่แตกต่าง แม้มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกัน แต่บางครั้งความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมหรือการแบ่งปันจะมีน้อยกว่า ดังกลุ่มดาระอั้งที่ปัจจุบันแยกกันอยู่ตามกลุ่มหมู่บ้านต่างๆ เช่น กลุ่มบ้านสวนชา กลุ่มบ้านปางแดงใน และกลุ่มบ้านปางแดงนอก

ดังนั้น เมื่อชาวดาระอั้งบ้านปางแดงใน(ปัจจุบัน) ได้เล่าถึงช่วงเวลาการเคลื่อนย้ายจากบ้านนอแล คอยอ่างขาง มาสู่เชียงดาว กลุ่มคนที่เดินทางมาพร้อมกันส่วนใหญ่คือกลุ่มที่เริ่มต้นเดินทางหนีสงครามจากพม่ามาพร้อมกันนั่นเอง

หลังจากครอบครัวดาระอั้ง 3 ครอบครัวได้เข้ามารับจ้างในหมู่บ้านแม่จอน อำเภอเชียงดาวได้ไม่ครบรอบปี สวนชาในขณะนั้นต้องการแรงงานจำนวนมาก นายจ้างจึงได้สั่งให้ไปรับญาติพี่น้องมาเป็นแรงงานเพิ่ม โดยยังคงเสนอเงื่อนไขการทำงานไร่ข้าวในสวนชาเหมือนเดิม ผู้นำครอบครัวดาระอั้ง 3 ครอบครัวจึงได้เดินทางกลับไปหมู่บ้านนอแล เพื่อหาแรงงานเพิ่ม พร้อมเยี่ยมเยียนกลุ่มเพื่อนฝูงและญาติพี่น้องของตน อย่างไรก็ตาม ญาติพี่น้องที่เดินทางมาพร้อมๆกัน ต่างก็ได้ลงหลักปักฐาน และมีความหวังที่จะสู้อยู่ในพื้นที่นอแล จึงทำให้พวกเขาต้องไถ่ถามหาดาระอั้งครอบครัวใหม่ เพื่อที่จะย้ายไปเป็นแรงงานรับจ้างเก็บสวนชาเช่นเดียวกันพวกตน

ในครั้งนั้นเอง พวกเขาได้พบกับชาวดาระอั้งกลุ่มใหม่ที่เพิ่งหนีสงครามจากคอยลาย และย้ายเข้ามาได้ไม่ถึงปี ซึ่งกำลังประสบปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกินและการดำรงชีพ พี่น้องดาระอั้งกลุ่มใหม่นี้ ได้พูดคุยไถ่ถามหาหนทางเพื่อความอยู่รอด อันเป็นที่มาของการตัดสินใจเคลื่อนย้ายกลุ่มพรรคพวกของตนเองอีกครั้งหนึ่ง

“ตอนเดินทางย้ายมา เคยมีม้าช่วยขนของ พอมายู่เมืองไทยได้ไม่นานก็ขายซื้อข้าวกินหมด เพราะปลูกข้าวก็ไม่มีเมล็ด อากาศมันเย็นเกินไป ตอนนั้นมีดาระอั้งขึ้นมาเยี่ยมญาติพี่น้อง มาจากเชียงดาว เขาบอกว่ามารับจ้างที่แม่จอน เชียงดาว คุยๆกันก็ชวนกันมาดู มานอนที่แม่จอนหนึ่งคืน มาดูเขารับจ้าง” (ยอด ลุงเม็ง, 3 กรกฎาคม 2543)

นอกจากปัญหาปลูกข้าวไม่ได้ผลผลิตแล้ว ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือ พื้นที่หมู่บ้านนอแล เป็นหมู่บ้านตั้งอยู่บนตะเข็บชายแดนไทย-พม่า ปัญหาการสู้รบยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับในช่วงเวลานั้น ขุนส่วยยังคงมีอิทธิพล ยังคงเกณฑ์แรงงานดาระอั้งอพยพไปใช้ในการ

ปลุกผีนั้น ทำไร่ข้าว และบ่อยครั้งต้องเสียข้าวเพื่อบำรุงกองทัพขุนสา จึงมีชาวดาระอั้งบางคนเล่าว่า ไม่อยากอยู่ที่ดอยอ่างขางแล้ว เพราะปัญหาขุนสา รุ่งรัง “หนีดีกว่า”

บทสนทนาที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น ถูกนำมาถ่ายทอดโดยคนเฒ่าคนแก่ดาระอั้งบ้านปางแดงใน 2-3 คน ซึ่งช่วยกันล้อมวงเล่า เป็นไปอย่างมีความหมาย

“ม่วนกัที่สูอยู่”

“บ่จ้างวานะ ไปดูเอาเองแล้วกัน”

“มีทหารหรือเปล่า มีการรบกันไหม”

“ไม่มี”

จากนั้น ผู้นำกลุ่มอพยพดาระอั้งกลุ่มนั้นซึ่งคือคำ จองตาล-ดาระอั้งแห่งบ้านปางแดงใน (ปัจจุบัน) จึงชักชวนเพื่อนฝูง และกลุ่มคนที่มาจากดอยหลายพร้อมๆกัน ร่วมเดินทางไปแม่จอน 4-5 คน พวกเขาได้เห็นสภาพป่าซึ่งเป็นลักษณะป่าเต็งรัง มีป่าดิบขึ้นอยู่ทางด้านทิศใต้ พื้นที่เขาสามารถทำไร่ข้าวได้ อีกทั้งยังมีไร่เหล่าที่ถูกทิ้งพักตัวอยู่ รวมถึงสภาพอากาศคล้ายคลึงกับที่เคยอยู่แถบดอยหลาย ประเทศพม่า และได้เห็นว่าสภาพความเป็นอยู่ของดาระอั้ง 3 ครอบครัวมีความมั่นคงกว่าที่ตัวเองอยู่ที่หมู่บ้านนอแล ดอยอ่างขาง ทั้งยังไม่ต้องคอยหลบทหารขุนสา ไม่มีทหารป่า ไม่ต้องกลัวเสียงปืน และสามารถปลูกข้าวไร่ ได้ผลผลิต พวกเขาทั้งหมดซึ่งได้อพยพเดินทางมาจากดอยหลายในเวลาเดียวกันจึงตัดสินใจย้ายครอบครัวของตนเข้ามาอยู่ในบ้านแม่จอน อำเภอเชียงดาว เพื่อเป็นแรงงานรับจ้างเก็บใบชา

ชาวดาระอั้งเล่าว่า ในวันที่เดินทางมาดูบ้านแม่จอน ได้พักค้างคืนที่สำนักสงฆ์หน้าถ้ำ ซึ่งมีพระสงฆ์และเณรจำวัดอยู่ที่นี่ ชาวดาระอั้งเป็นชาวพุทธที่เคร่งศาสนา จึงได้เข้าไปกราบไหว้และขอค้างคืน พร้อมบอกเล่าความต้องการย้ายมาอยู่บ้านแม่จอน พระสงฆ์ได้บอกกับชาวบ้านว่าจะอธิษฐานดูว่า หากดาระอั้งมีบุญร่วมกันได้มาอยู่ที่นี่ก็ขอให้น้ำในลำห้วยข้างสำนักสงฆ์ขึ้นเต็มลำห้วย ซึ่งขณะนั้นแห้งขอด ชาวบ้านฟังแล้วรู้สึกว่ ตนคงไม่มีบุญพอ เพราะดูทำน้ำในห้วยจะแห้งมานาน

แต่แล้ว ก่อนรุ่งสางขณะที่ฟ้ายังมีมืด กลุ่มตัวแทนดาระอั้งที่นอนอยู่หน้าถ้ำได้ยินเสียงดัง “คึก คึก” ทำให้ตกใจตื่น และเมื่อลุกขึ้นมาดูก็พบว่า น้ำไหลมาจากไหนไม่รู้เต็มลำห้วย ทำให้พวกเขาถึงเชื่อมั่นว่าตัวเองมีบุญร่วมกับแผ่นดินและผู้คนแถวนี้(ลุ่มน้ำแม่เตาะ-ห้วยอีโก้)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นหนึ่งเรื่องเล่าที่ดาระอั้งได้ยืนยันและเชื่อมั่นว่าพวกเขามีบุญร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของการอยู่อาศัยในดินแดนแถบนี้มาก่อน เรื่องเล่าดังกล่าวจึงได้ถูกถ่ายทอดจาก

คนที่พบเจอเหตุการณ์โดยตรงไปสู่กลุ่มคนในชุมชน เพื่อตอกย้ำถึงความมั่นใจ อยู่รอดของตนในสังคมใหม่

ในขณะที่ผู้คนที่หายไปอาจมองว่า การเดินทางเข้ามาของคนอพยพเป็นสิ่งผิดกฎหมาย พวกเขาเป็นคนไร้สัญชาติ ตกการสำรวจ และไม่มีบัตรแสดงตัวใดๆในการที่จะโยกย้ายถิ่นฐานตามใจชอบ หากแต่เงื่อนไขในการดำรงชีวิต และการอยู่รอดนั้นเป็นสิ่งสำคัญกว่า การเดินทางครั้งใหม่ จึงได้เริ่มต้นขึ้น หากแต่ครั้งนี้ มิได้เดินทางด้วยเท้าและขบวนแถวอันยาวเหยียดอย่างหวาดกลัว

“ตอนเดินทางจากอ่าวขางมาเชียงดาว พวกเขาได้ว่าจ้างรถคนเมืองชนของมาหลายคันรถ ทั้งหมู ไก่ ผ่านทหารที่บ้านคุ้ม บนดอยอ่าวขาง พวกทหารถามว่า จะไปไหนกัน พวกเขาก็ตอบไปว่าจะไปอยู่ที่เชียงดาว เขาถามกลับมาว่า มีผืนไหม พวกเขาก็ตอบกลับไปว่า ไม่มี เขาก็ไม่ได้ว่าอะไร แล้วก็ปล่อยให้เดินทางมาต่อ”

“เขาไม่รู้ว่ามันผิดกฎหมาย”

จากนั้น เมื่อครอบครัวดาระอั้งกลุ่มใหม่ 12 ครอบครัวได้เดินทางมาถึงบ้านแม่จอน ก็หาที่ทางตั้งบ้านเรือน คนที่เป็นเครือญาติ หาที่สร้างบ้านและอยู่ร่วมกัน ที่ดินที่ตั้งบ้านเรือนในช่วงเวลานั้น เป็นที่ดินใกล้สวนชา ชาวดาระอั้งเล่าว่า ถามหาเจ้าของที่ดินบริเวณนั้นจากคนปกากะญอ ซึ่งเป็นผู้ที่อาศัยในที่ดินบริเวณใกล้เคียง ก็ไม่ได้รับคำตอบว่าเป็นของใคร พวกเขาจึงได้พากันสร้างบ้านอยู่ใกล้ๆกันเอง และใกล้กับดาระอั้ง 3 ครอบครัวที่อยู่มาก่อน

เนื่องจากที่ดินแถบแม่จอน เป็นไร่เหล่าเก่าของคนปกากะญอ และด้วยวิถีการผลิตของคนบนดอย ที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ เรียนรู้วิธีการจัดการทรัพยากรบนภูเขาในแถบนี้ไม่ต่างกันมากนัก กลุ่มคนดาระอั้งที่มาใหม่จึงรู้ว่า ที่ดินเหล่านั้นยังมีเจ้าของ พวกเขาจึงได้ติดต่อหาเจ้าของ และขอแบ่งที่ไร่เหล่าเพื่อทำไร่ข้าว ซึ่งเมื่อได้รับการแบ่งสรรให้โดยไม่คิดค่าเช่า พวกเขาจึงได้ใช้ที่ดินเหล่านั้นในการปลูกข้าวไร่ แต่ในระยะเวลาการผลิตเพียงฤดูกาลเดียว พวกเขาก็ต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัยอีกครั้งหนึ่ง และครั้งนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญและนำไปสู่การตั้งบ้านเรือนถาวร อันเป็นที่มาของหมู่บ้านปางแดงใน

2.2.2 พัฒนาการชุมชนดาระอั้งบ้านปางแดงใน

ขณะที่ชาวดาระอั้งอาศัยอยู่บ้านแม่จอนได้ไม่นานนัก มีสามเณรท่านหนึ่ง ชื่อเณรประภาส จำวัดอยู่ที่สำนักสงฆ์หน้าถ้ำ (อยู่ตรงข้ามกับโรงเรียนปางแดง) รุดงค์เข้าไปถึงในหมู่บ้านแม่จอน ได้พบกับชาวดาระอั้ง ซึ่งเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัดในการทำบุญนับถือศีล ชาวดาระอั้งได้ถวายเพล และทำบุญ ต่อจากนั้นได้เดินทางออกมาทำบุญที่สำนักสงฆ์นั้นอยู่บ่อยๆ เณรประภาสได้เห็นว่

ชาวดาระอั้งกลุ่มนี้ มีเด็กเป็นจำนวนมาก จึงชวนออกมาเรียนหนังสือที่หน้าถ้ำ ซึ่งในช่วงเวลานั้น การศึกษาจากโรงเรียนบ้านทุ่งหลุกในเขตอำเภอเชียงดาวกำลังขยายตัว ทำให้มีครูอาสาสมัคร เด็กคนเมืองและชาวเขาที่อยู่บนดอย ชาวดาระอั้งเล่าว่า เด็กรุ่นแรกที่มาเรียนกับครูอาสาที่หน้าถ้ำ มีประมาณ 7-8 คน

ต่อมาผู้นำกลุ่มดาระอั้งสองคน คือหัวหน้าบ้าน(อย่างไม่เป็นทางการ)คำ จองตาล และ หมอเม็งหรือสล่า คือยอด ลุงเม็ง ได้มาปรึกษาครูอาสาที่สอนนักเรียนอยู่หน้าถ้ำ และเเนบประกาศ ถึงความยากลำบากที่เด็กดาระอั้งต้องเดินทางมาเรียนจากบ้านแม่จอน ระยะทางค่อนข้างไกล โดยเฉพาะในฤดูฝน น้ำมาก การเดินทางจากบ้านแม่จอนมาโรงเรียนหรือหน้าถ้ำนั้นจะยากลำบากกว่า ธรรมดาหลายเท่าเพราะต้องเดินเท้าผ่านลำห้วยถึง 13 แห่งด้วยกัน ผู้ปกครอง ต้องพานักเรียนมาส่งกลางทาง ในขณะที่ตอนกลับจากโรงเรียน ครูอาสาต้องพานักเรียนมาส่งกลางทาง แล้วรอให้ผู้ปกครองมารับต่ออีกทอดหนึ่ง ประกอบกับ บ้านแม่จอนเป็นหมู่บ้านที่ใกล้ป่า และห้วยน้ำ หรือ ตาน้ำ คนปกากะญอได้เคยพุดคุยและขอให้ดาระอั้งออกจากพื้นที่ กลุ่มดาระอั้งจึงปรึกษากัน และแสวงหาที่ทางใหม่เพื่อตั้งบ้านเรือนให้เป็นหลักเป็นฐาน

หลังจากนั้น ชาวดาระอั้งจึงได้ติดต่อขอซื้อที่ดินจากคนเมืองคนหนึ่ง ซึ่งเป็นการติดต่อผ่าน ความสัมพันธ์ระหว่างเเนบประกาศและคนเมือง

คนเมืองผู้นั้นมีอายุ 71 ปี ชื่อว่า "อู๋ย" (ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว) ชาวบ้านคนเมืองในแถบบ้านทุ่งหลุก ได้เล่าให้ฟังถึงคนเมืองคนนี้ว่า เดิมที่อู๋ยหรือลุงอู๋ย อาศัยอยู่ในบ้านทุ่งหลุก แต่มีนิสัยชอบเที่ยว และชอบเข้าป่าล่าสัตว์ จึงได้เดินทางขึ้นมาถึงบนดอย (บริเวณปางแดง) ซึ่งในสมัยนั้นเป็นป่าทึบ(ประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา) หลังจากนั้นจึงได้บุกเบิกที่ดิน และสร้างบ้านอยู่อาศัยบนดอย ลุงอู๋ย เป็นคนหนึ่งที่บุกเบิกที่ดินและถือครองเป็นจำนวนมาก(สัมภาษณ์คนเมือง, 20 มีนาคม 2544)

ชาวดาระอั้งได้ขอซื้อที่ดินของลุงอู๋ย เพื่อตั้งหมู่บ้าน ที่ดินดังกล่าว เป็นไร่เก่า จำนวน 10 ไร่ ซื้อในราคา 2000 บาท ช่วงต้นปี พ.ศ. 2527 หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วเสร็จ

วิธีการจัดสรรที่ดิน 10 ไร่นั้น ชาวดาระอั้งได้ตกลงเบื้องต้นในการแบ่งที่ดินออกเป็น 20 ส่วน โดยคิดค่าคัมมิตคมาบของแต่ละเนื้อที่ แปลงละ 100 บาท จากนั้นให้แต่ละครอบครัว ซึ่งมีอยู่ 12 ครอบครัว ตัดสินใจกันเองว่า ครอบครัวใดจะซื้อที่ดินกี่แปลง เช่น ครอบครัวของคำ จองตาล ได้เลือกซื้อที่ดิน 4 แปลง จึงต้องจ่าย 400 บาท ยอด ลุงเม็ง ซื้อที่ดิน 2 แปลง จ่าย 200 บาท เป็นต้น แต่เนื่องจากที่ดินในพื้นที่ 10 ไร่นี้ อุดมสมบูรณ์ต่างกัน มีบางส่วนที่ติดลำห้วย บางส่วนอยู่บนเนินเขาติดกับที่ทำกินของคนเมือง ชาวดาระอั้งจึงตกลงทำสลากตามหมายเลขแปลง แล้วใช้วิธีจับสลาก เพื่อให้ได้ครองที่ดินอย่างยุติธรรม

และในวันเดียวกันนั่นเอง พวกเขาจึงสร้างเพิงเล็กๆติดลำห้วย แล้วช่วยกันหาไม้ไผ่ ขณะที่บางคนก็ตัดไม้มาจากบ้านแม่จอนด้วย พวกเขาช่วยกันปรับที่ดิน และใช้แรงงานร่วมกันในการสร้างบ้านแต่ละหลัง โดยใช้เวลาร่วม 1 เดือน

เมื่อหมู่บ้านเริ่มเข้าที่เข้าทาง การทำมาหากินจึงได้เริ่มต้นขึ้นอีกครั้งหนึ่ง บางคนที่ยังมีเงินสะสม หรือเงินเก็บจากเดิมที่รับจ้าง ได้ติดต่อซื้อที่จากคนเมืองและคนลี้ซู่ ซึ่งเป็นคนที่บุกเบิกที่ดินมาก่อน ซึ่งในการซื้อที่ดินเหล่านี้ ชาวบ้านอธิบายการจ่ายเงินว่า ไม่เหมือนการซื้อขายที่ดินอย่างที่คนเมืองปฏิบัติกัน เนื่องจากที่ดินบนดอยเหล่านี้ไม่มีใบ(ไม่มีเอกสารสิทธิ์) หากแต่เป็นการจ่ายเงินในความหมายที่ว่า เป็นเงินตอบแทนค่าคมมีดคมดาบที่คนอยู่มาก่อนได้ลงแรงไปในที่ติดดังกล่าว โดยนัยนี้ สามารถมองได้ว่า ความสัมพันธ์และการต่อรองของชาวบ้านที่เกิดขึ้น เป็นไปด้วยความเข้าใจหลักการพื้นฐานของเรื่อง "สิทธิ" ในการเข้าถึง และสิทธิในการครอบครอง ซึ่งแนวคิดในการเข้าถึงทรัพยากร(Access to resource) ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตขั้นพื้นฐานเพื่อการยังชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Peter Vandergeest (1997) ที่ว่า การใช้แรงงานหรือการทำงานในที่ดินในระยะเวลาหนึ่ง เป็นสาระสำคัญประการหนึ่งของการอ้างสิทธิเหนือที่ดินผืนนั้น (Vandergeest, 1997 : 6) หรือเรื่องของหลักการหรือจริยศาสตร์ของการเข้าถึง(ethics of access) ที่ Peluso ได้ศึกษาและอธิบายไว้ใน "Fruit Trees and Family Trees in an Anthropogenic Forest: Ethics of Access, Property Zones and Environmental Change in Indonesia."⁹

นอกจากนั้น ชาวดาระอั้งบางคน ที่ไม่มีเงินสะสม ได้บุกเบิกที่ดินเพิ่มในบางพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ป่า ห่างไกลจากหมู่บ้าน และที่ทำกินของคนเมืองและลี้ซู่ที่อยู่มาก่อน

2.3 อภิปรายและสรุป

ในแถบภูมิภาคเอเชียอาคเนย์นี้ พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วยชนกลุ่มน้อยมากมายหลายเผ่า ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ ส่วนใหญ่ดำรงชีวิตด้วยการทำไร่ ทำนา และปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น บ่อยครั้งเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรง เช่น สงครามกลางเมือง การกดขี่ข่มเหงโดยผู้นำเผด็จการ ทำให้ชนกลุ่มน้อยซึ่งอยู่ตามเขตเทือกเขาสูง ชายขอบของประเทศ เลือกลงที่หนีสงคราม และเดินทางแสวงหาที่อยู่ใหม่เพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ ดังเช่นกรณีที่เป็นข่าวคราวในแถบชายแดนของประเทศไทย เช่น ทางภาคตะวันออก ซึ่งคือกลุ่มเขมรอพยพ จากสงครามกลางเมืองในประเทศกัมพูชา หรือทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งประกอบไปด้วยชนกลุ่มน้อย

⁹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Peluso, 1996.

เผ่าต่างๆ ที่อพยพหนีจากการทารุณกรรม และปัญหาสงครามกลางเมืองที่ยืดเยื้อในประเทศพม่า ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ ได้แก่ ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง กะฉิ่น และดาระอั้ง

ดาระอั้ง หรือปะหล่อง เป็นชนกลุ่มน้อยที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษาออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) มีรากภาษาที่ใกล้ชิดกับพวกว้าและลัวะ อาศัยอยู่ทางตอนเหนือและกระจายอยู่ทางตอนใต้ของเขตรัฐฉานมานานหลายร้อยปี หลักฐานงานวิจัยเก่าแก่บางชิ้น ได้พยายามชี้ว่า ขณะที่ลัวะนับเป็นกลุ่มคนพื้นเมืองดั้งเดิมทางตอนเหนือ ดาระอั้งเองก็อาจมีจุดกำเนิดในบริเวณท่าตอน บริเวณตอนเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า (Scott and J.P. Hardiman, 1900) อย่างไรก็ตาม ประเด็นการค้นหารากเหง้า หรือจุดกำเนิดของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวยังไม่เป็นประเด็นสนใจถกเถียงนัก เนื่องจากดาระอั้งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนไม่มาก อีกทั้งไม่เคยมีการพูดถึงบทบาทสำคัญใดๆเลยในทางงานวิจัยทั้งในประเทศพม่า และในประเทศไทย

งานวิจัยเท่าที่ผ่านมาเกี่ยวกับชาวดาระอั้ง เป็นงานวิจัยทางด้านชาติพันธุ์วรรณา ที่บรรยายถึงลักษณะทางสังคม บ้านเรือน วัฒนธรรม การอยู่อาศัย การแต่งงานและครอบครัว สภาพเศรษฐกิจ ระบบการผลิต องค์กรทางสังคมที่สร้างขึ้นในประเทศพม่าเป็นส่วนใหญ่ เริ่มต้นงานศึกษาชิ้นแรกที่มีการกล่าวถึงดาระอั้ง เมื่อครั้งปี ค.ศ.1900 ใน The Rumai or Palaungs ใน Gazetteer of Upper Burma and the Shan States ซึ่งในเนื้อหาได้บอกเล่าถึงตำนานที่มาของกำเนิดกลุ่มปะหล่อง สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยแบบ Long House และการปลูกข้าวอย่างเชี่ยวชาญ จนถึงขั้นเป็นผู้ผลิตชาขายในแถบยูนนานทางตอนใต้กว้างขวางถึงทางตอนเหนือของ รัฐฉาน

จากนั้น งานศึกษาวิจัยต่อมา ได้ถกเถียงในประเด็นการแบ่งกลุ่มย่อยของชาติพันธุ์ดาระอั้ง ซึ่งแบ่งตามลักษณะเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ซึ่งได้แก่ ดาระอั้งแดง ซึ่งคือกลุ่มดาระอั้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ดาระอั้งเงินหรือ รูไม (Rumai) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด ส่วนใหญ่อยู่ในเขต รัฐฉานประเทศพม่า และดาระอั้งทอง อาศัยในเขตเมืองน้ำสั่น (Namhsan) ในประเทศพม่า

ส่วนสภาพความเป็นอยู่ ซึ่งได้ข้อสรุปในเบื้องต้นว่า ดาระอั้งนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตพื้นที่สูง มีระบบปลูกข้าวแบบไร่หมุนเวียน ทิ้งไว้ให้พักตัวในช่วง 3-5 ปี จากนั้นจึงเวียนกลับมาทำต่อในพื้นที่เดิม ลักษณะเศรษฐกิจนอกจากการค้าขายชาแล้ว ไม่นิยมขายผลผลิตอื่น แม้กระทั่งงานฝีมือ ชาวดาระอั้งอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้าน ให้ความเคารพนับถืออาวุโส มีผู้นำหมู่บ้าน ที่มักจะเป็นผู้อาวุโสซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านเคารพ นับหน้าถือตา และเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ยุติธรรม เรียกว่า ดา-

เช่น ส่วนผู้นำอย่างไม่เป็นทางการได้แก่ หมอผี หรือ หมอเมิง หรือสะล่า เป็นผู้นำทางพิธีกรรม สืบทอดต่อมาทางสายตระกูล โดยเลือกจากลูกชายคนโตของหมอเมิงคนเดิม

นอกจากชาวดาระอั้งจะนับถือผีแล้ว ชาวดาระอั้งยังคงเป็นชาวพุทธนิกายเถรวาทที่ยึดมั่น ในหลักธรรมคำสอนของศาสนา มาก นิยมส่งลูกชายไปบวชเรียน เพราะถือว่าได้บุญมาก ทั้งยังเป็น การส่งสอนกลุ่มเถรวาททางสังคมอีกทางหนึ่งด้วย คนเฒ่าคนแก่ชาวดาระอั้งทั้งผู้ชายและผู้หญิงมัก ถือศีลในวันพระหรือวันศีล โดยการสวดมนต์ ทำทาน และอาศัยนอนวัดในวันศีล และในตลอดช่วง เข้าพรรษาชาวดาระอั้งมีความเชื่อว่า เป็นช่วงเวลาอันศักดิ์สิทธิ์ พระพุทธเจ้าเสด็จขึ้นสวรรค์ ดังนั้นตามประเพณีดั้งเดิมและเคร่งครัดคือ จะไม่มีการแต่งงานในช่วงเวลาดังกล่าว

ดังนั้น การที่ชาวดาระอั้งเป็นชนกลุ่มน้อยที่ศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา พวกเขาจึง เชื่อมั่นในเรื่องการทำความดี ละเว้นความชั่ว ให้ความสำคัญกับเรื่องบาป-บุญ-คุณ-โทษ ชาว ดาระอั้งส่วนใหญ่จึงไม่นิยมความรุนแรง งานศึกษาวิจัยแทบทุกชิ้นที่กล่าวถึงการนับถือศาสนา จึง มักนำเสนอว่า ชาวดาระอั้งเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัด เป็นชนกลุ่มน้อยที่รักความสงบ มักหลีกเลี่ยง ปัญหาขัดแย้ง และการตอบโต้ที่โหดร้ายรุนแรง นอกจากนี้ โดยการอธิบายตัวเองของชาวดาระอั้ง พวกเขานิยมพูดอ้างถึงความเป็นชาวพุทธเช่นเดียวกับคนไทย และคนไทย(ไต)ในเขตรัฐฉาน ซึ่งโดย การอธิบายเช่นนี้ ทำให้การเดินทางอพยพหนีสงครามกลางเมืองของชาวดาระอั้ง เนื่องจาก เหตุการณ์ความไม่สงบต่างๆที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง และการปลดปล่อยประเทศพม่า จากการอยู่ภายใต้อาณานิคมอังกฤษพอจะเป็นที่เข้าใจ ไม่เกินกว่าจินตนาการของเราซึ่งอยู่ภายใต้ การปกครองแบบรัฐชาติสมัยใหม่ได้

ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2523 เป็นต้นมา การเดินทางหนีสงครามจากทางตอนใต้ของรัฐฉาน เพื่อ หนีสงครามและการสู้รบได้เกิดขึ้น ชาวดาระอั้งหลายกลุ่ม ได้หนีมารวมตัวกันตามเขตแนวตะเข็บ ชายแดน ระหว่างประเทศพม่าและประเทศไทย ในเขตบริเวณดอยอ่างขาง จนเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรที่หมู่บ้านขอบด้ง ชาวดาระอั้งจำนวนหนึ่งได้ข้ามเขตแดนมา ถวายพระพุทธรูป บอกล่าความทุกข์ยากและขอพึ่งพระบรมโพธิสมภารเพื่อขออาศัยอยู่ในเขต แดนประเทศไทย เมื่อได้รับพระบรมราชานุญาต เมื่อช่วงปี พ.ศ.2525 ชาวดาระอั้งรุ่นต่อมาได้ เดินทางหนีสงครามมาอีกเป็นจำนวนมาก

บทเริ่มต้นประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของดาระอั้งในเมืองไทย จึงเริ่มต้นบนดอยอ่างขาง จังหวัดเชียงใหม่ ในหมู่บ้านที่เรียกกันว่า นอแลหรือลอลแล ชาวดาระอั้งดำรงชีวิตในประเทศไทย ด้วยการทำไร่ในบางพื้นที่ และรับจ้างโครงการหลวงเพื่อปลูกไม้ดอก ขณะเดียวกันพื้นที่อยู่อาศัยซึ่ง มีจำนวนเท่าเดิมก็ดูจะน้อยเกินไปเมื่อมีเพื่อนร่วมเผ่าพันธุ์หนีสงครามข้ามเขตแดนเข้ามาอีก

ระลอกแล้ว ระลอกเล่า ดังนั้น พวกเขาจึงพากันเดินทางเข้ามาในเขตพื้นที่ของประเทศไทยมากกว่า ให้ชีวิตลัดเลาะในตะเข็บชายแดนเหมือนที่ผ่านมา จากหมู่บ้านนอแล การเดินทางได้แตกแยกไปหลายพื้นที่ในเขตอำเภอฝาง อำเภอเวียงแหง และเขตอำเภอเชียงดาว เพื่อรับจ้าง และตั้งบ้านเรือน เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตและครอบครัว

ในช่วงเวลาเหล่านี้เอง ได้เริ่มมีงานสารคดีที่ทำการบันทึกเรื่องราวความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ดาระอั้ง ในฐานะที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหม่ในประเทศไทย และหน่วยงานสงเคราะห์ชาวเขา เช่น นักวิจัยจากสถาบันวิจัยชาวเขา จึงได้เริ่มทำการเก็บข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นหลักฐาน

จากงานวิจัยและสารคดีเหล่านี้ ชาวบ้านเล่าถึงตำนานเก่าแก่เล่าถึงที่มาของชาวดาระอั้ง ว่า มีต้นกำเนิดคือนางดอยเงิน ซึ่งเป็นวิญญาณผีสาวอาศัยอยู่ในสวรรค์ ลงมาเล่นน้ำในโลก นายพรานหนุ่มเห็นจึงเกิดหลงรัก และทำบ่วงแร้วดักไว้ไม่ให้กลับขึ้นสวรรค์ และนั่นจึงเป็นที่มาของ นองก หรือห้วงรอบเอว ซึ่งเป็นจุดเด่นหรือเอกลักษณ์การแต่งกายของหญิงสาวชาวดาระอั้ง

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาวิจัยในเมืองไทยที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับดาระอั้งแทบเรียกได้ว่า ไม่มีงานวิจัยชิ้นไหนให้ข้อมูลสนามอย่างแท้จริง นอกจากเขียนขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมเท่านั้น และแม้แต่งานศึกษาของ Michael Howard and Wattana Wattanapan (in press) ซึ่งเป็นงานชิ้นล่าสุดที่กำลังอยู่ในระบบการพิมพ์เพื่อเผยแพร่ แม้จะเป็นงานวิจัยที่ดี แต่ก็ป็นงานที่ให้ข้อมูลพื้นฐานทัวๆไป และเน้นหนักไปยังด้านที่นักวิจัยสองท่านนี้สนใจ คือเรื่องของผ้าทอ หากแต่งานที่ให้ ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการจัดการทรัพยากร และศักยภาพในการดำรงชีวิตของชาวดาระอั้ง ผู้ซึ่งไร้สิทธิ ไร้อำนาจในพื้นที่ทางสังคมนั้นยังไม่พบในงานศึกษาชิ้นใด ดังนั้น ชาวดาระอั้งจึงไม่ได้เป็นเพียงคนชายขอบของพื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น หากแต่ยังคงถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ปลายขอบของพื้นที่ทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม และชายขอบของงานวิจัยอีกด้วย

ปี พ.ศ.2527 เป็นช่วงปีเริ่มต้นของการสร้างหมู่บ้านปางแดงใน ในเขตหมู่บ้านทุ่งหลุก ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว ซึ่งเป็นการรวมตัวของชาวดาระอั้งที่มารับจ้างในเขตบ้านแม่จอน ตำบลเชียงดาวจำนวน 12 ครอบครัว การดำรงชีวิตของชาวดาระอั้งบ้านปางแดงใน คงจะไม่ยุ่งยากซับซ้อน หากชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้อยู่อาศัยในพื้นที่สุญญากาศ ไร้กฎหมายควบคุม พื้นที่ทางการผลิตหรือที่ดินมีมากพอจนเหลือเฟือ หรือไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้อง ได้เปรียบ-เสียเปรียบ ถูกปิดล้อม กีดกัน และต้องต่อสู้แย่งชิงทรัพยากรกับรัฐ ทูน กลุ่มคนต่างเผ่าพันธุ์และแม้กระทั่งพวกเขาตัวเอง

กระนั้นก็ตาม เพราะชุมชนทุกแห่งไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว¹⁰ แต่ต่างก็มีความสัมพันธ์กับชุมชนที่รายรอบ และสังคมที่กว้างใหญ่กว่า ชาวदारะอังกฤษบ้านปางแดงในจึงต้องมีการปรับตัว ต่อสู้ และเลือกกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตตนเองภายใต้บริบทของพื้นที่ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา

ชาวदारะอังกฤษบ้านปางแดงใน อยู่อาศัยในหมู่บ้านดังกล่าวมาตั้งแต่เมื่อเริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน ช่วงเวลา 17 ปี พวกเขาได้ผ่านเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทำให้ต้องมีการปรับตัวทางวัฒนธรรม การดำรงชีวิต ระบบการผลิต เพื่อความอยู่รอดและหลุดพ้นจากการเป็นคนไร้อำนาจ บริบทของพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ นโยบายป่าและการเข้าถึงทรัพยากรในพื้นที่ การแย่งชิงทรัพยากร โดยนัยของการปิดล้อม เป็นประเด็นสำคัญที่จะทำให้เข้าใจสภาพปัญหาโดยรวมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งชาวदारะอังกฤษในฐานะคนชายขอบต้องเผชิญ และต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการดำรงชีวิต และเพื่อยืนยันศักยภาพในความเป็นมนุษย์ที่ไม่ยอมจำนนต่อการปิดล้อมใดๆ

---

¹⁰ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ยศ. 2539 : 120.